

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

Napísala Zuzana Štefániková
Október – 2017

ECORYS

*Sociálna
Európa*

EURÓPSKA KOMISIA

Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie

Riaditeľstvo E – Zručnosti

Oddelenie E.3 – OVP, učňovské vzdelávanie a vzdelávanie dospelých

Kontakt: Mantas Sekmokas

E-mail: EMPL-E3-UNIT@ec.europa.eu

Európska komisia

B-1049 Brusel

**Sieť nezávislých národných expertov v oblasti
vzdelávania dospelých/zručností dospelých**

Úplná správa o krajine – Slovensko

**Europe Direct je služba, ktorá vám pomôže nájsť odpovede
na otázky o Európskej únii.**

Bezplatné telefónne číslo (*):

00 800 6 7 8 9 10 11

(*) Poskytnuté informácie, ako aj väčšina hovorov, sú bezplatné (hoci v prípade niektorých operátorov, telefónnych automatov alebo hotelov môžu byť spoplatnené).

PRÁVNE UPOZORNENIE

Tento dokument bol vypracovaný pre Európsku komisiu, ale vyjadruje len názory autorov a Komisia nemôže niesť zodpovednosť za žiadne použitie informácií, ktoré sú v ňom obsiahnuté.

Viac informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete (<http://www.europa.eu>).

Luxembursko: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2018

© Európska únia, 2018

Rozmnožovanie je povolené, ak sa uvedie zdroj.

Na akékoľvek použitie materiálu, na ktorý sa nevzťahujú autorské práva Európskej únie, je potrebné získať povolenie priamo od uvedených držiteľov autorských práv.

OBSAH

1.0	PREHĽAD O KRAJINE (ŠTATISTICKÝ PRVOK, KTORÝ MÁ ECORYS VLOŽIŤ Z AKTUALIZOVANÉHO PREHĽADU O KRAJINE).....	6
1.1	Miera zamestnanosti – celá populácia.....	6
1.2	Miera účasti – celá populácia.....	7
1.3	Trendy v prípade dospelých s nízkou kvalifikáciou.....	8
2.0	STRUČNÝ PREHĽAD SYSTÉMU VZDELÁVANIA DOSPELÝCH.....	12
2.1	Hlavné prvky a stručné zhrnutie historického vývoja	12
2.2	Historický vývoj.....	12
2.3	Poskytovanie.....	15
3.0	POLITIKA VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	22
3.1	Kontext	22
3.2	Sústava politiky vzdelávania dospelých.....	24
3.3	Národné kvantitatívne ciele politiky	28
3.4	Zabezpečovanie kvality	28
3.5	Budúci vývoj politiky	29
4.0	INVESTÍCIE DO SYSTÉMOV VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	32
4.1	Celkové investície do vzdelávania dospelých a zmeny v priebehu času	32
4.2	Vnútroštátne verejné investície	33
4.3	Podpora zo strany EÚ prostredníctvom štrukturálnych fondov (najmä ESF)	33
4.4	Účinnosť investícií	36
5.0	HODNOTENIE DOTERAJŠEJ POLITIKY	37
5.1	Rozvíjať záujem študentov o učenie	37
5.2	Zvýšiť investície zamestnávateľov do vzdelávania	38
5.3	Zlepšiť rovnaký prístup pre všetkých	39
5.4	Poskytnúť vzdelávanie, ktoré je relevantné	40
5.5	Poskytnúť kvalitné vzdelávanie.....	41
5.6	Zabezpečiť súrodú politiku	42
6.0	SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY SYSTÉMU VZDELÁVANIA DOSPELÝCH	43
6.1	Silné stránky.....	43
6.2	Slabé stránky.....	43
7.0	ĎALŠIE POTREBNÉ REFORMY A SMEROVANIE POLITIKY.....	45
8.0	ZHRNUTIE.....	47
9.0	LITERATÚRA.....	50
	PRÍLOHY	57
	Príloha 1: Zoznam prijatých právnych aktov, stratégií a zákonov	57
	Príloha 2: Zoznam zásahov v rámci politiky	58

1.0 PREHEAD O KRAJINE (ŠTATISTICKÝ PRVOK, KTORÝ MÁ ECORYS VLOŽIŤ Z AKTUALIZOVANÉHO PREHEADU O KRAJINE)

1.1 Miera zamestnanosti – celá populácia

Tabuľka 1.1: Vývoj miery zamestnanosti – vnútroštátny priemer (2010 – 2016) v porovnaní s údajmi EÚ

	Roky									Ciele	
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	EÚ 2020	Vnútroštátny 2020
Priemer EÚ28	:	67,9	68,6	68,6	68,4	68,4	69,2	70	71	75 % osôb vo veku 20 – 64 rokov v pracovnom pomere	72
Členský štát	63	64,5	64,6	65	65,1	65	65,9	67,7	69,8		

Zdroj: Miery zamestnanosti podľa veku a dosiahnutého stupňa vzdelania (%) Kód Eurostatu lfsa_ergaed, posledná aktualizácia 25. apríla 2017.

Vysvetlivka: V tejto tabuľke sa porovnáva priemerná miera zamestnanosti obyvateľstva (všetky stupne ISCED) vo veku od 20 do 64 rokov v danom členskom štáte v období rokov 2000 – 2016 s cieľmi a priemerom EÚ vrátane cieľa stratégie Európa 2020, vnútroštátnych cieľov do roku 2020 a priemernej miery zamestnanosti v EÚ za rok 2016.

– Porovnanie s cieľom stratégie Európa 2020

V porovnaní s cieľom stratégie Európa 2020 vo výške 75 % je na Slovensku miera zamestnanosti 69,8 %.

– Porovnanie s vnútroštátnym cieľom do roku 2020

Vnútroštátny cieľ do roku 2020 je stanovený na 72 %, teda o niečo nižšie ako cieľ EÚ vo výške 75 %. Miera zamestnanosti je v súčasnosti nižšia ako vnútroštátny cieľ aj cieľ stratégie Európa 2020.

Miera zamestnanosti na Slovensku za posledné roky pomaly rástla smerom k vnútroštátnemu cieľu do roku 2020 a trendy sú pozitívne. Vyhliadka, že sa tento cieľ dosiahne, je reálna.

– Porovnanie vnútroštátnych údajov za rok 2016 s priemerom EÚ28 za rok 2016

V roku 2016 bola miera zamestnanosti na Slovensku 69,8 % v porovnaní s priemerom EÚ vo výške 71 %. Vnútroštátna miera je teda tesne pod priemerom EÚ28, ale nie významne (o 1,2 percentuálneho bodu).

– Vývoj v čase

Miera zamestnanosti na Slovensku za posledné roky pomaly rástla a trendy rastu sú pozitívne. Miera v priebehu času neustále rástla s výnimkou výkyvu v roku 2013 (pokles o 0,1 percentuálneho bodu). Celkový nárast miery zamestnanosti je spôsobený dlhodobým postavením Slovenska medzi krajinami s nižšou výkonnosťou, pokiaľ ide o výkonnosť trhu práce¹. Zároveň podľa Slovenského štatistického úradu prispel hospodársky rast k udržaniu pozitívnych trendov na trhu práce v priebehu celého roka 2016.²

1.2 Miera účasti – celá populácia

Tabuľka 1.2: Vývoj miery účasti na vzdelávaní a odbornej príprave – vnútroštátny priemer (2010 – 2016) v porovnaní s údajmi EÚ

	Roky									Ciele	
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	EÚ 2020	Naciona l 2020
Priemer EÚ28	:	9,6	9,3	9,1	9,2	10,7	10,8	10,7	10,8	-	-
Členský štát	:	4,6	3,1	4,1	3,2	3,1	3,1	3,1	2,9	Účasť 15 % dospelých na celoživotnom vzdelávaní (CŽV)	

Zdroj: Miera účasti na vzdelávaní a odbornej príprave podľa pohlavia a veku (%), kód Eurostatu trng_lfse_01, posledná aktualizácia 25. apríla 2017.

Vysvetlivka: V tejto tabuľke sa porovnáva miera účasti dospelých vo veku 25 – 64 rokov na celoživotnom vzdelávaní s údajmi EÚ za obdobie rokov 2000 – 2016.

¹ Lubyová, M., Štefánik, M. a kol. (2015), *Trh práce na Slovensku 2016+*, Slovenská akadémia vied a Univerzita Komenského, Bratislava, Slovensko, s. 12.
http://www.prog.sav.sk/fileadmin/pusav/download_files/novinky/Monografia_Lubyova_Stefanik_a_kolektiv_naweb.pdf.

² Slovenský štatistický úrad (marec 2017), *Zamestnanosť 2016*, Bratislava, Slovensko. [Zamestnanosť podľa Výberového zisťovania pracovných síl \[pr0002qs\]](#).

– Porovnanie s cieľom stratégie Európa 2020

Slovensko aj naďalej patrí medzi krajiny EÚ s najnižšou mierou účasti na vzdelávaní a odbornej príprave dospelých. Pri hodnote 2,9 % je táto miera hlboko pod cieľom stratégie Európa 2020, ktorý je 15 %.

– Porovnanie vnútroštátnych údajov za rok 2016 s priemerom EÚ28 za rok 2016

S mierou účasti 2,9 % v roku 2016 je Slovensko tiež hlboko pod priemerom EÚ vo výške 10,8 %. Z krajín EÚ majú nižšiu mieru účasti iba Rumunsko a Bulharsko.

– Vývoj v čase

- Za posledných 10 rokov došlo k pomalému poklesu miery účasti zo 4,6 % v roku 2005 na 2,9 % v roku 2016. Dôvodom je:
- stagnácia v oblasti politiky vzdelávania dospelých a chýbajúce nástroje, akými sú zdroj informácií o vzdelávaní dospelých, finančný mechanizmus na podporu dospelých so záujmom o ďalšie vzdelávanie, validácia ďalšieho vzdelávania, podmienky pre lepšie umiestnenie na trhu práce (vysvetlené v správe o krajine za rok 2016),
- slabá informovanosť širokej verejnosti o možnostiach a význame vzdelávania dospelých pre zvýšenie kvality ich života,
- zhoršenie kvality vzdelávania na Slovensku vo všeobecnosti, ako ukazujú výsledky testovania PISA a PIAAC.

1.3 Trendy v prípade dospelých s nízkou kvalifikáciou

1.3.1 Podiel dospelých s nízkou kvalifikáciou

Tabuľka 1.3: Podiel dospelých s nízkou kvalifikáciou (ISCED 0 – 2) – vnútroštátne údaje (2010 – 2016) v porovnaní s priemerom EÚ28 2016

Zemepisná oblasť	Roky								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Priemer EÚ28	:	30,6	27,3	26,6	25,8	24,8	24,1	23,5	23
Členský štát	16,2	12,1	9	8,7	8,3	8,1	9	8,6	8,1

Zdroj: Obyvateľstvo podľa dosiahnutého stupňa vzdelania, pohlavia a veku (%), Eurostat edat_ifse_03, posledná aktualizácia 25. apríla 2017.

Vysvetlivka: V tejto tabuľke sa porovnáva percentuálny podiel obyvateľstva s nízkou kvalifikáciou (stupne 0 – 2 podľa ISCED) v roku 2016 s priemerom EÚ28 za rok 2016 a obdobie rokov 2000 – 2016.

– Porovnanie s priemerom EÚ28

Podiel dospelých s nízkou kvalifikáciou bol dlhodobo hlboko pod priemerom EÚ. V roku 2016 bol ich podiel 8,1 % v porovnaní s 23 % v roku 2016 (takmer trikrát nižší). Slovensko spolu s Litvou a Českou republikou tak patria medzi krajiny s najvzdelanejším obyvateľstvom v EÚ28.

– Vývoj v čase

Percentuálny podiel obyvateľstva s nízkou kvalifikáciou sa na Slovensku v priebehu času pomaly znižuje. Klesol zo 16,2 % v roku 2000 na 8,1 % v roku 2016, čo znamená, že sa v priebehu 16 rokov znížil na polovicu. Podľa Národnej stratégie zamestnanosti (do roku 2030) bude dosiahnutý stupeň vzdelania obyvateľstva naďalej rásť na celoštátnej úrovni. K najväčšiemu nárastu dôjde u obyvateľstva s terciárnym vzdelaním, zatiaľ čo podiel obyvateľstva s nízkou kvalifikáciou klesne³.

1.3.2 Miera zamestnanosti nízkokvalifikovaných dospelých osôb

Tabuľka 1.4: Miera zamestnanosti nízkokvalifikovaných dospelých osôb (ISCED 0 – 2) – vnútroštátne údaje (2010 – 2016) v porovnaní s priemerom EÚ28 2016

Zemepisná oblasť	Roky								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Priemer EÚ28	:	55,7	53,8	53,4	52,7	52	52,6	53,2	54,3
Členský štát	30,2	26,3	29,7	30,3	30,7	31,3	32,7	34,4	37,2

Zdroj: Miery zamestnanosti podľa veku a dosiahnutého stupňa vzdelania (%) Kód Eurostatu lfsa_ergaed, posledná aktualizácia 25. apríla 2017.

Vysvetlivka: V tejto tabuľke sa porovnávajú miery zamestnanosti osôb s nízkou kvalifikáciou (stupne 0 – 2 podľa ISCED) s priemerom EÚ za obdobie rokov 2010 – 2016.

– Porovnanie s priemerom EÚ28

Miera zamestnanosti nízkokvalifikovaných dospelých osôb je na Slovensku trvalo nižšia ako priemer EÚ28. V priebehu času sa zvýšila a v roku 2016 dosiahla 37,2 %, zatiaľ čo priemer EÚ28 v tom istom roku bol 54,3 %.

³ Vaňo, B. (2014). *Populačný potenciál pre trh práce v okresoch SR do roku 2030*, Ústav pre výskum práce a rodiny v rámci národného projektu: Národná stratégia zamestnanosti, Bratislava, Slovensko, s. 7.

http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_6.pdf.

– Vývoj v čase

V roku 2000 bola miera zamestnanosti nízkokvalifikovaných dospelých 30,2 %, potom do roku 2005 klesla na 26,3 % a potom sa v roku 2016 zvýšila na 37,2 %.

Za celkovým pozitívnym vývojom zamestnanosti sa však skrýva skutočnosť, že miera zamestnanosti zvlášť zraniteľnej skupiny, nízkokvalifikovaných pracovníkov, neustále patrila medzi najnižšie spomedzi členských štátov EÚ.⁴

Z Monitora vzdelávania a odbornej prípravy z roku 2016 vyplýva, že hoci miera predčasného ukončenia školskej dochádzky zostala aj v roku 2015 nízka na úrovni 6,9 %, zatiaľ čo priemer EÚ bol 11 %, uvedená miera na Slovensku zo svojej najnižšej úrovne 4,7 % v roku 2010 neustále stúpala. Od roku 2013 prekračuje vnútroštátny cieľ stratégie Európa 2020 (6 %). Vzhľadom na veľmi nízku mieru zamestnanosti osôb bez vyššieho sekundárneho vzdelania sú potrebné ciele opatrenia⁵.

Nízkokvalifikované dospelé osoby, ako aj osoby s predčasne ukončenou školskou dochádzkou, väčšinou patria k rómskemu obyvateľstvu.

1.3.3 Miera účasti nízkokvalifikovaných dospelých osôb

Tabuľka 1.5: Miera účasti nízkokvalifikovaných dospelých osôb – priemer EÚ v porovnaní s vnútroštátnym priemerom

Zemepisná oblasť	Roky								
	2000	2005	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Priemer EÚ28	:	3,7	3,9	4	3,9	4,5	4,5	4,3	4,2
Členský štát	:	:	:	:	:	:	:	:	:

Zdroj: Miera účasti na vzdelávaní a odbornej príprave podľa pohlavia a dosiahnutého stupňa vzdelania (%), kód Eurostatu a trng_lfse_03, posledná aktualizácia 25. apríla 2017.

Vysvetlivka: V tejto tabuľke sa porovnáva miera účasti dospelých vo veku 25 – 64 rokov s nízkym stupňom kvalifikácie (stupne 0 – 2 podľa ISCED) na celoživotnom vzdelávaní s údajmi EÚ a za obdobie rokov 2000 – 2016.

– Porovnanie s priemerom EÚ28

Miera účasti nízkokvalifikovaných dospelých osôb na Slovensku zostáva pod merateľnou úrovňou Eurostatu. Mieru, do akej sa miera účasti líši od EÚ28, preto nie je jednoduché presne určiť.

⁴ Lubyová, M., Štefánik, M. a kol. (2015), *Trh práce na Slovensku 2016+*, Slovenská akadémia vied a Univerzita Komenského, Bratislava, Slovensko, s. 23.

http://www.prog.sav.sk/fileadmin/pusav/download_files/novinky/Monografia_Lubyova_Stefanik_a_kolektiv_naweb.pdf.

⁵ EK, Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2016 – Analýza krajiny. Slovensko (november 2016), Brusel, s. 3. https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/monitor2016-sk_en.pdf.

– Vývoj v čase

Zmenu miery účasti nízkokvalifikovaných dospelých osôb na Slovensku v priebehu času je vzhľadom na nedostatočnú dostupnosť údajov ťažké určiť.

Existujú určité izolované doklady o účasti nízkokvalifikovaných dospelých osôb na odbornej príprave, napríklad na kurzoch na dosiahnutie nižšieho sekundárneho vzdelania (tzv. druhošancové kurzy, ktoré sa poskytujú na základných školách pod záštitou regionálnej štátnej správy)⁶ alebo kurzoch, ktoré sprostredkujú úrady práce.

Z dvanástich národných projektov, ktoré sa financujú z ESF (v súčasnosti ich realizuje Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny), sa prostriedky na odbornú prípravu nezamestnaných osôb poskytujú iba v rámci jedného a tento projekt sa nazýva RE-PAS. Ostatné národné programy sú zamerané najmä na poskytovanie finančných prostriedkov na vytváranie pracovných miest, udržanie pracovných miest a na podporu mobility zamestnancov atď⁷. Zdá sa, že v blízkej budúcnosti nebude možné pri zlepšovaní tejto miery účasti z ničoho vychádzať.

Zber údajov sa však môže zlepšiť. Vzory monitorovacích správ projektov v rámci operačného programu Ľudské zdroje obsahujú tabuľku, v ktorej sa zbierajú veľmi podrobné údaje o účastníkoch vzdelávacích programov v rámci projektov. Existuje preto nádej, že v budúcnosti bude možné presnejšie posúdenie a analýza.

⁶ V rokoch 2011 – 2015 sa uskutočnilo 141 druhošancových kurzov so 654 účastníkmi. Počet účastníkov sa v priebehu času znížil zo 641 v roku 2011 na 223 v roku 2015. (V dokumente: Kešelová, Daniela, *Integrácia mladých ľudí s nízkym vzdelaním na trh práce: vzdelanie druhej šance*, Ústav pre výskum práce a rodiny, Bratislava 2016. s. 34.

http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2016/Keselova/vu_integracia_mladych_ludi_s_nizkym_vzdelanim_2_016_keselova.pdf).

⁷Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny/Webové informácie o realizovaných národných projektoch. http://www.upsvar.sk/europsky-socialny-fond/narodne-projekty-v-programovom-obdobi-2014-2020.html?page_id=521401.

2.0 STRUČNÝ PREHĽAD SYSTÉMU VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

2.1 Hlavné prvky a stručné zhrnutie historického vývoja

Tabuľka 2.1 Počet účastníkov formálneho vzdelávania a odbornej prípravy podľa stupňa vzdelania a veku

	Vek 20 – 24	Vek 25+	Spolu
Stupeň vzdelania (t. j. základné, odborné, vysokoškolské)			
Základné	15	0	15
Nižšie sekundárne	599	329	928
Vyššie sekundárne	5873	4013	9886
Post-sekundárne vzdelávanie (nezahŕňané do terciárneho)		6282	
Terciárne vzdelanie získané počas krátkeho cyklu		681	
Bakalárska alebo rovnocenná úroveň		44847	
Magisterská alebo rovnocenná úroveň		0	
Doktorandská alebo rovnocenná úroveň		8418	

Zdroj: Eurostat, tabuľka databázy Eurostatu „Žiaci a študenti zaradení podľa stupňa vzdelania, pohlavia a veku (educ_uoe_enra02)“, prístup 21. 8. 2017

2.2 Historický vývoj

Prvým významným strategickým dokumentom v oblasti vzdelávania po roku 1989, po skončení komunistického režimu, bol „**Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov**“ (ďalej len „Milénium“), ktorý bol schválený v roku 2001⁸. Načrtli sa v ňom základné zásady reformy oblasti vzdelávania a odbornej prípravy, akými sú organizácia vzdelávania, zriaďovanie a financovanie škôl, zodpovednosť za prípravu učebných plánov na celoštátnej úrovni a na úrovni školy, odborná príprava učiteľov, ako aj väzby medzi OVP a trhom práce.

Program Milénium sa zaoberá aj koncepciou celoživotného vzdelávania a ďalšie vzdelávanie sa v ňom vymedzuje ako vzdelávanie, ktoré zahŕňa OVP (prehlbovanie a zvyšovanie kvalifikácie, rekvalifikáciu atď.), a to nielen v školách a inštitúciách odbornej prípravy, ale aj v podnikoch a na pracoviskách, a tiež vzdelávanie občianske a sociokultúrne, absolvované na základe osobných záujmov. Prepája sa v ňom vzdelávanie s politikou zamestnanosti a jeho cieľom je rozvíjať spoluprácu medzi subjektmi v rezortoch národného hospodárstva

⁸ [Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov](#)

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

a sociálnymi a hospodárskymi partnermi. V tejto oblasti sa odvoláva na Memorandum o celoživotnom vzdelávaní Európskej komisie prijaté v roku 2000.

Pokiaľ ide o vzdelávanie na terciárnom stupni, v programe Milénium sa žiadala diverzifikácia vzdelávacích programov a financovanie viacerými zdrojmi – štátom, zamestnávateľmi a jednotlivcami. Takisto sa v ňom zdôrazňovala potreba dištančného vzdelávania a využívania IKT pri vzdelávaní.

Memorandum o celoživotnom vzdelávaní a konzultačný proces členky Komisie Viviane Redingovej vyvolali v prvej polovici roka 2001 rozsiahlu diskusiu o plnení memoranda. Výsledky sú obsiahnuté v Národnej správe o konzultačnom procese k Memorandu o celoživotnom vzdelávaní.⁹ Ako sa zdá, komplexnosťou tohto dokumentu sa nastavil rámec všetkých hlavných dokumentov.

V rokoch 2004, 2007 a 2011 sa prijalo niekoľko stratégií celoživotného vzdelávania, a to:

Koncepcia celoživotného vzdelávania v Slovenskej republike z roku 2004

Táto koncepcia vychádza z Memoranda o celoživotnom vzdelávaní a je vypracovaná v súlade so strategickými dokumentmi Slovenskej republiky zameranými na oblasť vzdelávania a zamestnanosti.

Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva z roku 2007

Stratégia z roku 2007 reaguje na cieľ EÚ (Lisabonská stratégia) zvýšiť účasť dospelého obyvateľstva na vzdelávaní na 12,5 %. V čase jej vypracovania dosahovala účasť na Slovensku 5 %. Reaguje takisto na potrebu prepojiť existujúce vzdelávacie subsystemy, navzájom ich otvoriť a doplniť ich celoživotným poradenstvom pre voľbu povolania. Cieľom tejto stratégie je riešiť potreby občanov, zamestnávateľov, verejnej správy a inštitúcií odbornej prípravy, zjednodušiť prístup ku vzdelaniu a uľahčiť nadobúdanie nových kvalifikácií a získanie zamestnania.

Stratégia obsahuje návrh systému, ciele, analýzu a financovanie celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva, návrh systému riadenia kvality vzdelávania a systému uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia. Najdôležitejším cieľom bolo ponúknuť kvalitné vzdelávanie pri dodržiavaní rovnosti príležitostí za pomoci služieb poradenstva.

Národný program pre učiace sa regióny z roku 2007

Cieľom národného programu z roku 2007 bolo previazať celoživotné vzdelávanie a potreby regionálnych trhov práce vytváraním sietí všetkých zainteresovaných aktérov vo verejnej správe a v oblasti vzdelávania a zamestnanosti a realizáciou projektov.¹⁰

⁹ http://www.minedu.sk/data/files/2608_2000_narodna_sprava_czv.pdf

¹⁰ http://www.minedu.sk/data/files/2611_narodny_program_pre_uciace_sa_regiony.pdf

Stratégia celoživotného vzdelávania z roku 2011

Táto stratégia sa zamerala na rozvoj kompetencií jednotlivcov tak, aby ich bolo možné využiť, a na zvýšenie ich schopnosti fungovať v spoločnosti a usilovať sa o osobný rozvoj.

Na základe strategických dokumentov sa prijali právne akty o celoživotnom vzdelávaní a ďalšom vzdelávaní a ďalšie príslušné akty.

Zákon č. 568/2009 Z. z. o celoživotnom vzdelávaní

Tento zákon vychádza z predchádzajúceho zákona o ďalšom vzdelávaní č. 386/1997, ktorým sa zabezpečovali práva občanov na prístup ku kvalitnému vzdelávaniu počas celého ich života, vymedzovali sa typy ďalšieho vzdelávania a hlavné zúčastnené inštitúcie, ako aj zásady akreditácie inštitúcií a programov.

Zákonom č. 568/2009¹¹ sa stanovuje základný legislatívny rámec až do dnešného dňa. Podrobnejšie je opísaný na inom mieste tohto dokumentu.

Zákon č. 61/2015 Z. z. o odbornom vzdelávaní a príprave

Tento zákon je zameraný hlavne na stredné školy a zavádza sa v ňom systém duálneho vzdelávania. Týka sa však aj ďalšieho vzdelávania, pretože školy OVP sa môžu stať aj „centrami odbornej prípravy“ a zabezpečovať programy odbornej prípravy v súlade so zákonom o celoživotnom vzdelávaní.

Zákonom o OVP sa ďalej stanovil systém koordinácie OVP – na vnútroštátnej úrovni (ministerstvá, regionálna štátna správa, komory a profesijné združenia, sociálni partneri), ako aj na regionálnej úrovni (regionálna štátna správa, regionálne pobočky úradu práce, komory a profesijné združenia, zástupcovia zamestnancov a zriaďovatelia stredných škôl). Kraje prijímajú svoju regionálnu stratégiu vzdelávania a odbornej prípravy na stredných školách. V stratégiách sa odrážajú potreby trhu práce a zabezpečuje sa nimi celoživotné vzdelávanie.

V sektore vzdelávania dospelých sa očakáva nový zákon o celoživotnom vzdelávaní a ďalšom vzdelávaní od roku 2014, kedy bol ministerstvom školstva spomenutý prvýkrát¹². Predpokladá sa, že sa zákonom zjednotia rôzne prvky vzdelávania dospelých a nastaví systém validácie výsledkov vzdelávania dosiahnutého neformálnymi a informálnymi spôsobmi.

Súvisiacimi strategickými dokumentmi a právnymi aktmi sú predovšetkým zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, Národná stratégia zamestnanosti a Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020.

¹¹ <http://www.minedu.sk/9772-sk/dokumenty-a-predpisy/>

¹² Tlačová správa *Rozvoj ďalšieho vzdelávania za podpory Memoranda o spolupráci*, Ministerstvo školstva, Národný ústav celoživotného vzdelávania, 10. decembra 2014, <https://www.minedu.sk/12898-sk/rozvoj-dalsieho-vzdelavania-za-podpory-memoranda-o-spolupraci/>.

Zákon o službách zamestnanosti obsahuje ustanovenia o vzdelávaní a odbornej príprave pre trh práce (odseky 44 – 47) a špecifikujú sa v ňom podmienky financovania programov odbornej prípravy pre nezamestnané, ako aj pre zamestnané osoby.

Súčasný kroky v tejto oblasti vychádzajú predovšetkým z národných programov reforiem v rámci režimu európskeho semestra, ako aj z programových dokumentov pre fondy EÚ na roky 2014 až 2020.

2.3 Poskytovanie

Ďalšie vzdelávanie, ako stanovuje zákon o celoživotnom vzdelávaní z roku 2009 (čo zodpovedá vzdelávaniu dospelých) a ako súčasť celoživotného vzdelávania, predstavuje akékoľvek vzdelávanie, ktoré nadväzuje na stupeň vzdelania nadobudnutý v rámci školského vzdelávania.

Cieľom ďalšieho vzdelávania je:

- dopĺňať, aktualizovať, rozširovať alebo zvyšovať kvalifikáciu nadobudnutú v rámci školského (t. j. formálneho) vzdelávania,
- získať čiastočnú alebo úplnú kvalifikáciu,
- uspokojovať záujmy a získať schopnosť začleniť sa do občianskej spoločnosti.

V rámci súčasného systému nie je absolvovaním ďalšieho vzdelávania možné nadobudnúť vyšší stupeň vzdelania.¹³

Hlavnými poskytovateľmi ďalšieho vzdelávania financovaného z verejných zdrojov sú odborné školy, úrady práce a univerzity. Existujú aj iné programy, ktoré sú financované zo súkromných zdrojov a ktoré zabezpečujú obchodné komory, inštitúcie odbornej prípravy a MVO.

2.3.1 Pomáha dospelým osobám zdokonaľiť si základné zručnosti

Nízka úroveň základných zručností je často dôsledkom predčasného ukončenia školskej dochádzky. Slovenská republika má však silnú tradíciu formálneho školského vzdelávania a podiel obyvateľov, ktorí predčasne ukončia počiatočné vzdelávanie, je preto relatívne nízky¹⁴.

Predčasné ukončenie školskej dochádzky sa v slovenskej spoločnosti neidentifikuje ako problém. Miera osôb, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku, však od roku 2010 stúpa.

¹³ Podľa siete EURYDICE,

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Adult_Education_and_Training

¹⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-69_sk

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

V roku 2015 to bolo podľa Eurostatu 6,9 %, čo je teraz vysoko nad národným cieľom stratégie Európa 2020 vo výške 6 %¹⁵.

Existujú kurzy určené osobám, ktoré ukončili počiatočné vzdelávanie predčasne. Ide o 10-mesačné kurzy, ktoré poskytujú základné alebo stredné školy na dokončenie nižšieho sekundárneho vzdelania. Ide však skôr o individuálne iniciatívy, než o celoštátne riešenia.

Počet osôb, ktoré predčasne ukončujú školskú dochádzku, je zvlášť vysoký vo východných regiónoch Slovenska a v regiónoch s veľkým podielom rómskeho obyvateľstva. Marginalizované rómske komunity (MRK) získajú v roku 2017 podporu z niekoľkých projektov, ktoré financuje EÚ. Budú zahŕňať opatrenia, ktorými sa umožní rómskym žiakom, aby úspešne dokončili základnú školu a bez problémov prešli na stredné školy, ako tútorstvo, mentorstvo a štipendiá.¹⁶

2.3.2 *Pomáha dospelým osobám nadobudnúť uznávanú kvalifikáciu*

Najbežnejší spôsob, ako môžu dospelé osoby nadobudnúť určitý stupeň vzdelania a kvalifikácie, je absolvovať kurz alebo štúdium, ktoré poskytujú školy – nižšie sekundárne vzdelanie, ako je uvedené vyššie, sekundárne odborné vzdelanie, ako bude uvedené ďalej, alebo sekundárne všeobecné vzdelanie (ISCED 3A alebo 344) poskytované niektorými strednými všeobecnými školami. Stupeň vyššieho sekundárneho vzdelávania sa vo všeobecnosti poskytuje na profesionálne/odborné účely.

Okrem štandardne poskytovaného formálneho vzdelávania môžu dospelí získať uznávanú kvalifikáciu hlavne prostredníctvom akreditovaných programov ďalšieho vzdelávania. Tieto programy poskytujú rôzne inštitúcie ďalšieho vzdelávania. Cieľom programov je podporovať dospelých, aby si dopĺňali, aktualizovali, rozširovali alebo zvyšovali kvalifikáciu potrebnú hlavne na výkon profesionálnych činností.

Ako sa uvádza v zákone o CŽV, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky akredituje programy ďalšieho vzdelávania na základe schválenia Akreditačnej komisie pre ďalšie vzdelávanie. Všetky programy ďalšieho vzdelávania s platnou akreditáciou sú evidované v databáze. Osvedčenie o odbornej kvalifikácii možno získať na základe skúšky v príslušnej inštitúcii vzdelávania. Pri skúšobnom procese sa neznevýhodňuje žiaden uchádzač – požadované vedomosti a zručnosti možno získať buď prostredníctvom akreditovaného vzdelávacieho programu alebo v praxi. Po úspešnom vykonaní záverečnej skúšky uchádzač získa osvedčenie o čiastočnej alebo úplnej kvalifikácii. (V súčasnosti však existuje len približne 29 akreditovaných inštitúcií, ktoré môžu tieto osvedčenia pre konkrétne kvalifikácie vydávať.) Prijímanie takéhoto osvedčenia sa môže v praxi medzi zamestnávateľmi

¹⁵ Európska komisia/EACEA/sieť EURYDICE/Cedefop, 2014. Boj proti predčasnému ukončeniu vzdelávania a odbornej prípravy v Európe: Stratégie, politiky a opatrenia. Správa siete EURYDICE a strediska Cedefop. Luxembursko: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie.

¹⁶ Národný program reforiem z roku 2017. <http://www.finance.gov.sk/en/Default.aspx?CatID=450>.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

líšiť. V každom prípade slúži ako dokument, ktorý oprávňuje danú osobu požiadať o konkrétne živnostenské oprávnenie.¹⁷

2.3.3 *Pomáha dospelým rozvíjať ďalšie vedomosti a zručnosti nie na odborné účely.*

Existuje celý rad poskytovateľov a programov, ktoré pomáhajú dospelým osobám rozvíjať ďalšie vedomosti a zručnosti. Medzi tie, ktoré sú financované (čiastočne) z verejných zdrojov, patria:

- Univerzity tretieho veku, ktoré sa od roku 1990 z Univerzity Komenského v Bratislave rozšírili na ďalšie inštitúcie vysokoškolského vzdelávania a univerzity. Ide o významných poskytovateľov záujmového vzdelávania. V súčasnosti univerzity tretieho veku pôsobia na 17 univerzitách a inštitúciách vysokoškolského vzdelávania v 13 slovenských mestách. Vzdelávacie programy sa pripravujú predovšetkým pre dôchodcov, ale vzhľadom na rastúci dopyt verejnosti sa veková hranica na prijímanie študentov znížila na 50, 45 a v niektorých prípadoch dokonca na 40 rokov. Vyučujúcimi na univerzite tretieho veku sú zvyčajne vysokoškolskí pedagógovia, ktorí prednášajú v rámci programov univerzity tretieho veku takmer bezplatne. Zameranie týchto študijných programov zvyčajne zodpovedá profilom jednotlivých univerzít a ponuka vychádza z možností a podmienok rektorátu a fakúlt. Financovanie pochádza z viacerých zdrojov, ktorými sú najčastejšie: materská inštitúcia vysokoškolského vzdelávania, dary, sponzori a samotní poslucháči formou poplatkov za zápis.
- Na vzdelávaní dospelých sa podieľajú aj kultúrno-vzdelávacie inštitúcie, akými sú Národné osvetové centrum, Slovenské národné múzeum alebo Slovenská národná galéria. Tieto inštitúcie popri svojich ďalších aktivitách navyše organizujú prednášky, diskusie a semináre, ktorými sa rozvíja kultúrne povedomie slovenskej spoločnosti. Podobným činnostiam sa venujú krajské osvetové strediská, kultúrne strediská a knižnice.

Okrem uvedeného existuje aj bohatá ponuka vzdelávacích programov a kurzov podľa osobných záujmov, ktoré ponúkajú rôzne malé organizácie, napríklad so zameraním na výtvarné umenie alebo jazyky. Tieto si hradia účastníci.

Vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov zabezpečujú rôzne inštitúcie, ktoré ponúkajú širokú škálu jazykových kurzov a programov. Väčšina dospelých občanov navštevuje kurzy cudzích jazykov v súkromných alebo neštátnych inštitúciách a túto činnosť si hradia sami. Vzdelávanie v oblasti cudzích jazykov často zabezpečujú zamestnávateľia, a to najmä v stredných a veľkých podnikoch so zahraničnými akcionármi, ako aj v štátnych a verejných službách, kde je vzdelávanie a zvyšovanie výkonnosti povinné¹⁸.

¹⁷ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-69_sk

¹⁸ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-69_sk

Tretí sektor (MVO a neziskové organizácie) a podnikateľský sektor sa stávajú čoraz významnejšími poskytovateľmi záujmového vzdelávania dospelých.¹⁹

2.3.4 Uľahčuje nezamestnaným osobám alebo osobám ohrozeným nezamestnanosťou prechod na trh práce (AFTP)

Zabezpečovanie vzdelávania a odbornej prípravy dospelých osôb, ktoré si hľadajú prácu, je v kompetencii Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej MPSVR SR). Dlhodobo nezamestnané osoby a mladí uchádzači o zamestnanie sú dve skupiny, na ktoré sú aktívne opatrenia politiky zamerané predovšetkým.

V novembri 2016 prijalo ministerstvo akčný plán na realizáciu rôznych foriem podpory začleňovania dlhodobo nezamestnaných na trh práce. Patrí sem podpora poradenstva prispôbeného individuálnym potrebám, ktoré sa týka profilovania uchádzačov o zamestnanie, a poradenstvo pre voľbu povolania, ako aj ponuka vzdelávacích a rekvalifikačných programov. V roku 2017 sa začnú dva nové národné projekty – Vzdelávanie uchádzačov o zamestnanie a Vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie, na oba projekty sa vyčlenilo 28,9 milióna eur do roku 2022 a 30,9 milióna eur do roku 2019.²⁰

Ďalším opatrením, ktoré pomáha mladým ľuďom rýchlo nájsť prácu, je záruka pre mladých ľudí. Národný plán implementácie Záruky pre mladých ľudí v Slovenskej republike sa začal uskutočňovať v apríli 2014. Zasadou je poskytnúť mladému uchádzačovi o zamestnanie pracovné miesto, odbornú prípravu alebo odbornú stáž do štyroch mesiacov po ukončení školy alebo po strate zamestnania. Podľa zistení Európskeho dvora audítorov dosiahli vo vzorke krajín Írsko, Španielsko, Francúzsko, Chorvátsko, Taliansko, Portugalsko a Slovensko iba obmedzený pokrok pri implementácii záruky a do štyroch mesiacov sa o mladých uchádzačov o zamestnanie nedokázala postarať žiadna krajina.²¹

Zákon o službách zamestnanosti prihliada na vzdelávanie evidovaných uchádzačov o zamestnanie. Odbornú prípravu, ktorou sa pripravujú uchádzači o zamestnanie na trh práce, zabezpečuje príslušné Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny. Táto odborná príprava sa poskytuje buď formou akreditovaných vzdelávacích programov alebo programov, ktoré sa zameriavajú na rozvoj komunikačných, počítačových, riadiacich, sociálnych, podnikateľských a jazykových kompetencií.

Programy odbornej prípravy, ktorými sa pripravujú uchádzači o zamestnanie na trh práce, môžu tiež prebiehať formou národných a skúšobných projektov financovaných EÚ. Uchádzači o zamestnanie si tiež môžu zariadiť odbornú prípravu pre trh práce sami. Uchádzač o zamestnanie má nárok na príspevok až do výšky 100 % oprávnených nákladov a až do výšky 600 eur v prípade, že odborná príprava vedie k zamestnaniu. Na podporu vzdelávania na účely rekvalifikácie bol vytvorený projekt RE-PAS (rekvalifikácia, príležitosť a spolupráca),

¹⁹ Tamže

²⁰ Ministerstvo financií SR. (2017) *Národný program reforiem 2017*, Bratislava, Slovensko.

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>.

²¹ Európsky dvor audítorov: <https://www.eca.europa.eu/sk/Pages/NewsItem.aspx?nid=8265>

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

ktorý funguje od októbra 2014: Uchádzači o zamestnanie volia druh pracovnej činnosti, na ktorú sa chcú odborne pripravovať. Okrem toho si zvolia poskytovateľa odbornej prípravy a, ak ho úrad práce schváli, prihlásia sa na odbornú prípravu. Program RE-PAS slúži inštitúcii vzdelávania ako záruka, že Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny bude naozaj odbornú prípravu financovať.²²

Určitú kritiku APTP, pokiaľ ide o využitie odbornej prípravy ako opatrenia, obsahuje hodnotiaci správa o aktívnej politike trhu práce. Podľa správy je vzdelávanie a odborná príprava na trh práce jedným z nástrojov, ktoré sa nevyužívajú dostatočne.²³ A to aj napriek zisteniu, že existuje viac ako 72-percentná pravdepodobnosť, že osoba, ktorá absolvuje odbornú prípravu, si môže nájsť zamestnanie do dvoch rokov od ukončenia odbornej prípravy. Hlavným dôvodom nedostatočného využívania tohto nástroja boli nízke kapacity na úradoch práce na poradenstvo prispôbené individuálnym potrebám, priamy kontakt a aktiváciu uchádzačov o zamestnanie. To sa nedávno zmenilo s novou vnútornou organizačnou štruktúrou úradov práce a budovaním kapacít pracovníkov úradov práce.

2.3.5 Sprístupňuje vysokoškolské vzdelávanie dospelým osobám

Podľa zákona č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách sa môže na vysokoškolské štúdium prihlásiť každý, kto má ukončené sekundárne vzdelanie.

Mnoho univerzít ponúka aj externé a dištančné vzdelávanie. Študenti si túto formu štúdia hradia.

Počet riadnych vysokoškolských študentov v období rokov 2008 až 2015 klesol. Očakáva sa, že tento trend bude do roku 2019 pokračovať k počtu 135 000 študentov na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia. V roku 2008 bol počet študentov na všetkých stupňoch vysokoškolského štúdia približne 230 500 študentov. Počty absolventov budú klesať až do roku 2022 a potom sa mierne zvýšia.²⁴ Tento pokles možno vysvetliť demografickými trendmi a tým, že veľký počet študentov odchádza študovať do zahraničia, a to najmä do Českej republiky.

Klesá aj počet externých študentov. Ponuka teraz prevažuje nad dopytom.²⁵

Pokiaľ ide o vysokoškolské vzdelávanie v budúcnosti a úsilie o dosiahnutie národného cieľa 30 % občanov s vysokoškolským vzdelaním, v Národnom programe reforiem 2017 sa uvádza toto: Systematicky sa podporí rozširovanie profesijne orientovaných študijných programov

²² https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/main-types-provision-69_sk

²³ Bořík Vladimír, Caban Matúš: *Pilotné hodnotenie dopadov vybraných opatrení aktívnej politiky trhu práce APTP*, MPSVR SR, ÚPSVR, 2014, s. 28. www1.employment.gov.sk/ESF/new/get_file3c2f.zip?id=3178.

²⁴ Lubyová, M., Štefánik, M. a kol. (2015), *Trh práce na Slovensku 2016+*, Slovenská akadémia vied a Univerzita Komenského, Bratislava, Slovensko. http://www.prog.sav.sk/fileadmin/pusav/download_files/novinky/Monografia_Lubyova_Stefanik_a_kolektiv_naweb.pdf.

²⁵ Nejedlý, Tomáš: *Externé štúdium ubúda. Kde sa dá študovať za peniaze?*

<https://www.etrend.sk/ekonomika/externe-studium-ubuda-kde-sa-da-studovat-za-peniaze.html>.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

predovšetkým na bakalárskom stupni. Zavedie sa možnosť štúdia v modeli liberálnych/interdisciplinárnych štúdií. Cieľom týchto dvoch krokov je zvýšiť počet záujemcov o prvý stupeň terciárneho vzdelávania, ktorý na Slovensku nie je príliš obľúbený. Posilní sa adresnosť nástrojov na zvýšenie dostupnosti vysokoškolského vzdelávania pre skupiny s ekonomickými prekážkami a skupiny so špecifickými potrebami.²⁶

Formy štúdia uvedené vyššie v tomto oddiele vedú k vysokoškolskému titulu. Univerzity zároveň ponúkajú študijné programy, ktoré nevedú k získaniu kvalifikácie, a to prostredníctvom centier ďalšieho vzdelávania a/alebo univerzít tretieho veku, ako aj rôzne semináre pre verejnosť.

2.3.6 Umožňuje dospelým zamestnancom rozvíjať ich pracovné zručnosti

Poskytovanie neformálnej odbornej prípravy súvisiacej s pracovnou činnosťou pre zamestnancov sa podporuje, ale poskytuje v obmedzenej miere. Jednotliví pracovníci môžu získať niekoľko dní voľna na štúdium a spoločnosti môžu podľa zákona o službách zamestnanosti požiadať o finančný príspevok.

Významná časť vzdelávania dospelých prebieha na pracovisku a je hradená zamestnávateľom (s možnosťou získať finančné dotácie, napríklad z európskych zdrojov). Väčšinou zahŕňa rozvoj špecializácií, zvyšovanie kvalifikácie zamestnancov alebo rekvalifikáciu. Väčšie firmy a podniky majú často svojich vlastných lektorov a školiteľov. Menšie firmy často volia účasť zamestnancov na (akreditovaných) vzdelávacích programoch v inštitúciách ďalšieho vzdelávania.

Odbornú prípravu súvisiacu s pracovnou činnosťou zabezpečujú prevažne neškolské vzdelávacie inštitúcie, súkromné vzdelávacie inštitúcie, podnikové ústavy, profesijné a odborové združenia, obchodné komory atď. Veľkú časť predstavuje odborná príprava, ktorá sa v niektorých profesiách vyžaduje podľa zákona.

Systém dopĺňa rastúca snaha poskytovať kariérové poradenstvo, napríklad národný projekt CVANU – rozvoj systému ďalšieho vzdelávania a kariérového poradenstva pre zamestnaných ľudí zvyšovaním jeho kvality²⁷.

V posledných niekoľkých rokoch sa rozpočtové prostriedky pridelené na poskytovanie ďalšieho vzdelávania výrazne znížili. Posledná príležitosť na financovanie dopytovo-orientovaných projektov z ESF bola v roku 2010. Odbornú prípravu súvisiacu s pracovnou činnosťou financovalo 87,5 % zamestnávateľov z vlastných zdrojov, 58,3 % využilo aj grantové programy EÚ.²⁸ V programovom období 2014 – 2020 bola výzva na predkladanie dopytovo-

²⁶ Ministerstvo financií SR. (2017) *Národný program reforiem 2017*, Bratislava, Slovensko.

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>.

²⁷ Národný projekt *Ďalšie vzdelávanie a poradenstvo pre dospelých ako nástroj lepšej uplatniteľnosti na trhu práce*, ktorý realizoval Národný ústav celoživotného vzdelávania, 2013 – 2015. www.cvanu.sk (celoživotné vzdelávanie ako nástroj uplatniteľnosti).

²⁸ Gramata, Ján, Kmeť, Peter, *Vzdelávanie a trh práce*, štúdia v rámci Národného projektu Národná stratégia zamestnanosti, Ústav pre výskum práce a rodiny 2014. http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_5.pdf.

orientovaných projektov so zameraním na celoživotné vzdelávanie zverejnená až v roku 2017. Výzva bola zverejnená v rámci operačného programu Ľudské zdroje a niesla názov „NedisKVALIFIKUJ SA!“.

2.3.7 Iné (ak existujú)

Podiel absolventov odborného vzdelávania na Slovensku je najvyšší v OECD (takmer 70 %), ale prepojenie medzi sekundárnym odborným vzdelávaním, odbornou praxou a trhom práce je slabé. V niektorých priemyselných odvetviach (napr. IT) existuje nesúlad medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami aj na terciárnom stupni. Súčasný systém nemá dostatočnú štatistickú databázu pracovných miest a zručností absolventov.²⁹

V júni 2016 sa Slovensko zapojilo do projektu Riadenia systémov predvídania a zladovania zručností EÚ, ktorý zastrešuje Európske stredisko pre rozvoj odborného vzdelávania (Cedefop). Ide o tretie hodnotenie riadenia zručností v krajine zo strany strediska.

V nadväznosti na žiadosť Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR stredisko Cedefop vykonáva toto hodnotenie s cieľom pomôcť osobám zodpovedným za politiku v oblasti vzdelávania, zamestnanosti a za ďalšie politiky dospieť k všeobecnej dohode o strednodobom politickom programe na posilnenie vnútroštátnych systémov predvídania a zosúladovania zručností.

V projekte sa budú hodnotiť zručnosti požadované na trhu práce a sledovať uplatnenie absolventov na trhu práce. Cieľom je vyvinúť systém, ktorý by poskytoval komplexné informácie o zručnostiach a uplatnení absolventov sekundárnych a terciárnych škôl na trhu práce.³⁰

²⁹ Ministerstvo financií SR. (2017) *Národný program reforiem 2017*, Bratislava, Slovensko.

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>.

³⁰ Cedefop spúšťa hodnotenie riadenia zručností na Slovensku. Tlačová správa, 26. júna 2017,

<http://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/cedefop-launches-skills-governance-review-slovakia>.

3.0 POLITIKA VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

3.1 Kontext

System vzdelávania dospelých na Slovensku je fragmentovaný a v súčasnosti sa rozvíja v niekoľkých prúdoch. Riadi sa predovšetkým Stratégiou celoživotného vzdelávania z roku 2011 a zákonom o celoživotnom vzdelávaní z roku 2009³¹, ktorý sa niekoľkokrát novelizoval. Vzdelávanie/učenie sa dospelých sa obvykle označuje ako „ďalšie vzdelávanie“.

Neexistujú žiadne jasne identifikované vnútroštátne fondy na vzdelávanie dospelých a väčšina činností v oblasti vzdelávania dospelých sa financuje súkromne alebo prostredníctvom fondov EÚ, ako je rozvedené v kapitole 4.

Ďalšie vzdelávanie zabezpečujú školy (stredné školy a inštitúcie vysokoškolského vzdelávania, napríklad „univerzita tretieho veku“) a neškolské vzdelávacie inštitúcie (najmä súkromné vzdelávacie inštitúcie, firemné ústavy, profesijné a odborové združenia, mimovládne inštitúcie, knižnice a kultúrne strediská).

Mnohí z týchto poskytovateľov odbornej prípravy sú členmi Asociácie inštitúcií vzdelávania dospelých v Slovenskej republike (AIVD SR, člen Európskej asociácie pre vzdelávanie dospelých – EAEA), Slovenskej akademickej asociácie pre celoživotné vzdelávanie, Asociácie jazykových škôl alebo Asociácie univerzít tretieho veku na Slovensku.

Existuje niekoľko platforiem, kde sa uvádzajú zoznamy ponúkaných kurzov a programov odbornej prípravy³². Novým nástrojom je platforma EPALE, čo je mnohojazyčná komunita s otvoreným členstvom, ktorá je určená učiteľom, majstrom odbornej výchovy, výskumným pracovníkom, akademickým pracovníkom, tvorcom politík a komukoľvek, kto pracuje v oblasti vzdelávania dospelých v celej Európe.

3.1.1 Rozdelenie zodpovednosti v oblasti vzdelávania dospelých

Hlavnými vnútroštátnymi aktérmi sú:

- Ministerstvo školstva, vedy, mládeže a športu SR. Stanovuje hlavný právny a politický rámec. Ťažiskom praktickej činnosti je akreditácia vzdelávacích programov a informačný systém ďalšieho vzdelávania.
- Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny/Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny s krajskými pobočkami. Prijíma a vykonáva opatrenia na boj proti nezamestnanosti, podporuje zamestnanosť a sociálne začleňovanie najmä prostredníctvom národných projektov financovaných z fondov EÚ. Projekty často obsahujú činnosti v oblasti vzdelávania dospelých (napr. rekvalifikácia) a realizujú sa v regiónoch.

³¹ informácie na tejto stránke sú prevzaté zo zákona č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov http://www.szk.sk/content/szk/files/legislativa/568_2009_Zz_v20150901.pdf.

³² www.education.sk (spojené www.kurzy.sk, www.skolenia.sk), www.eduworld.sk

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

- Národný ústav celoživotného vzdelávania. Bol založený v roku 2010 a jeho cieľom je uskutočňovanie národnej Stratégie celoživotného vzdelávania, ako aj poradenstvo a transfer inovácií do vzdelávacích politík v Slovenskej republike.³³

Politika vzdelávania dospelých sa formuluje na celoštátnej úrovni. Koncepcia politiky vzdelávania dospelých ako taká sa nevytvára na regionálnej úrovni.

Regionálna štátna správa na úrovni vyšších územných celkov je povinná sa starať o všestranný rozvoj svojho územia a potreby svojich obyvateľov. V oblasti vzdelávania a odbornej prípravy dospelých to znamená predovšetkým utváranie podmienok na rozvoj ďalšieho vzdelávania na území príslušného samosprávneho kraja. Podobne sa očakáva, že obce pri výkone samosprávy vytvoria podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, na vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport.³⁴

V tejto oblasti však existujú aj regionálne aktivity, aj keď sa neoznačujú ako vzdelávanie dospelých (medzi termínmi, ktoré sa používajú, je ďalšie vzdelávanie, kontinuálne vzdelávanie, rekvalifikácia). Sú začlenené do kapitol o zamestnanosti alebo ľudských zdrojoch v rámci regionálnych plánov sociálneho a ekonomického rozvoja. Tu je hlavným cieľom vytvárať príležitosti kvalifikácie a rekvalifikácie pre ekonomicky aktívne obyvateľstvo, aby si mohlo udržať zamestnanie alebo nájsť nové.³⁵ Toto sa často deje v spolupráci s krajskými školami OVP a zamestnávateľmi a môže to byť súčasťou Regionálnej stratégie výchovy a vzdelávania v stredných školách.

Významný prvok vzdelávania dospelých možno nájsť v zákone č.336/2015 Z. z. z 11. novembra 2015 o podpore najmenej rozvinutých okresov³⁶. Akčné plány prijaté pre 13 najmenej rozvinutých okresov na Slovensku zahŕňajú odborné vzdelávanie dospelých poskytované vyššími odbornými školami v okresoch na zníženie miery nezamestnanosti. Akčné plány sa v súčasnosti uvádzajú do praxe.³⁷

3.1.2 Hlavné národné sociálno-ekonomické stratégie, ktorými sa riadi zabezpečovanie vzdelávania dospelých

Podľa **Programového vyhlásenia vlády SR na roky 2016 – 2020** sa v oblasti ďalšieho vzdelávania plánuje:

³³ Národný ústav celoživotného vzdelávania (NÚCŽV) <http://www.nuczv.sk/o-nas/profil-organizacie> (prístup 17. 10. 2016).

³⁴ https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/distribution-responsibilities-69_sk

³⁵ Jendeková, M., Cigánová, K. (2014), Správa o krajine, AINova, projekt REGIONAL, 539389-LLP-1-2013-1-DE-GRUNDTVIG-GMP http://www.regionalproject.eu/pdf/CP_Slovakia_en.pdf.

³⁶ Zákon č. 336/2015 Z. z. z 11. novembra 2015 o podpore najmenej rozvinutých okresov a o zmene a doplnení niektorých zákonov <http://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-336>.

³⁷ Aktuality Vlády SR – Priority a výzvy v najmenej rozvinutých okresoch východného Slovenska, <http://www.nro.vlada.gov.sk/aktuality/priority-a-vyzvy-v-najmenej-rozvinutych-okresoch-vychodneho-slovenska/>.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

- pripraviť nový zákon o CŽV a validácii výsledkov ďalšieho vzdelávania zavedením systémových zmien zameraných na zvýšenie jeho kvality, účasti dospelých na ďalšom vzdelávaní a možnosti nadobudnúť kvalifikáciu ďalším vzdelávaním,
- vytvoriť podmienky pre fungujúci systém uznávania kvalifikácií,
- podporiť podmienky pre uznávanie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia prostredníctvom Národnej sústavy kvalifikácií vrátane noviel príslušných zákonov,
- zabezpečiť pravidelnú kontrolu zmien a rozvoja zručností potrebných pre 21. storočie s cieľom lepšie navrhovať programy ďalšieho vzdelávania.³⁸

Dokumenty prijaté v rámci európskeho semestra, a to **odporúčania pre jednotlivé krajiny a národné programy reforiem**, prinášajú akčné plány zamerané na politiky v oblasti vzdelávania dospelých, najmä vo vzťahu k politike a opatreniam zamestnanosti.

Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020 v oddiele 4.7. V oddiele o podpore ponukovej stránky trhu práce prostredníctvom kvalifikácií pre lepšiu zamestnanosť sú načrtnuté hlavné výzvy na trhu práce a uvedená strategická priorita – lepšia príprava absolventov na prácu, uľahčenie ich prechodu do pracovného procesu, vytvorenie duálneho OVP, rozvoj adekvátnych zručností, osobnostný a vzdelanostný rozvoj v rámci celoživotného vzdelávania, prispôbenie vzdelávania a zručností požiadavkám trhu práce. Lepšie monitorovanie potrieb v oblasti zručností a lepšie uznávanie kvalifikácií prinesie lepšiu súčinnosť medzi vzdelávaním a prácou. Zdôrazňuje sa v nej skutočnosť, že celoživotné vzdelávanie je základným predpokladom udržania zamestnatelnosti a efektívne prepojenie medzi formálnym, neformálnym a informálnym vzdelávaním a učením sa je základom účinného celoživotného vzdelávania.³⁹

Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 sa nezaobrá výslovne vzdelávaním dospelých, je to však rámcový dokument, ktorý sa zaoberá cieľovou skupinou celého radu opatrení politiky zamestnanosti vrátane vzdelávania (napríklad programami druhošancového vzdelávania pre osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku).

3.2 Sústava politiky vzdelávania dospelých

3.2.1 *Prehľad hlavných udalostí/zmien od roku 2010*

V roku 2011 bola prijatá aktualizovaná stratégia CŽV (do roku 2020), ako aj Akčný plán na roky 2012 – 2014. Vykonávanie akčného plánu sa vyhodnotilo v roku 2016.

³⁸ Programové vyhlásenie vlády na adrese <http://www.vlada.gov.sk/programove-vyhlasenie-vlady-sr-na-roky-2016-2020/>.

³⁹ Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020 na adrese <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/national-employment-strategy-slovak-republic-until-2020.pdf>, s. 56.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

Prioritami Stratégie celoživotného vzdelávania⁴⁰ sú:

- rozvíjanie postoja a motivácie jednotlivca k celoživotnému vzdelávaniu (Poznámka: Už deti na základných školách majú byť oboznámené s konceptom CŽV.),
- približovanie výstupu vzdelávania potrebám zamestnávateľov (Poznámka: Tento nesúlad existuje naďalej.),
- systém a štruktúra poradenských služieb s dôrazom na dospelú populáciu (Poznámka: V poslednom čase sa v tejto oblasti vyvinulo značné úsilie – túto službu by mali zabezpečovať úrady práce, v rámci projektu CVANU sa zriadili aj špecializované centrá.⁴¹),
- zvyšovanie úrovne kompetencií jednotlivca pre jeho profesijný a osobnostný rozvoj: finančná gramotnosť, podnikateľské kompetencie, komunikácia vo svetových jazykoch, digitálna gramotnosť a aktívne občianstvo (Poznámka: Na úrovni vzdelávania dospelých sa neprijali žiadne opatrenia.),
- financovanie ďalšieho vzdelávania (Poznámka: Neboli vypracované žiadne programy, niektoré návrhy sa majú zahrnúť do nového zákona o vzdelávaní dospelých.).

Spríevodným dokumentom stratégie je akčný plán. Obsahuje štyri priority: 1. Atraktívne celoživotné vzdelávanie, 2. Vzdelávanie relevantné pre trh práce a uplatnenie sa v spoločnosti, 3. Dostupné poradenské služby, 4. Prístup k celoživotnému vzdelávaniu.

Finančné prostriedky na realizáciu akčného plánu by pochádzali zo štátneho rozpočtu, prípadne z prostriedkov fondov EÚ určených na projekty.

Podľa stratégie sa malo plnenie jej priorít sledovať pomocou merateľných ukazovateľov, ktorých vyhodnotenie bolo plánované na koniec rokov 2015, 2017 a 2020⁴². Prvú správu o plnení úloh vyplývajúcich zo stratégie CŽV prijala vláda v januári 2016. Bola vypracovaná formou krátkych pripomienok k jednotlivým opatreniam a neboli použité ukazovatele.

Odvtedy sa neprijali žiadne nové strategické dokumenty pre vzdelávanie dospelých. Niektoré súčasné iniciatívy v oblasti vzdelávania dospelých sú zakomponované do programových dokumentov fondov EÚ na obdobie rokov 2014 – 2020. Pre oblasť vzdelávania a odbornej prípravy, zamestnanosti a trhu práce a sociálneho začlenenia bol v rámci operačného programu Ľudské zdroje vymedzený tento vnútroštátny cieľ: „Podporiť rozvoj ľudských zdrojov, celoživotného učenia a ich plnohodnotného začlenenia sa na trh práce na zlepšenie ich sociálnej situácie.“

V oddiele Investičná priorita prioritnej osi Vzdelávanie 1.4 sa uvádza: „Zlepšenie rovnakého prístupu k celoživotnému vzdelávaniu pre všetky vekové skupiny v rámci formálneho, neformálneho a bežného vzdelávania, zvyšovania vedomostí, zručností a spôsobilosti

⁴⁰ <http://www.minedu.sk/data/files/1899.pdf>

⁴¹ Národný projekt *Ďalšie vzdelávanie a poradenstvo pre dospelých ako nástroj lepšej uplatniteľnosti na trhu práce*, 2013 – 2015.

⁴² EK, EACEA, sieť EURYDICE, (september 2015) Slovensko, Vývoj a aktuálne politické priority (prístup 17. 10. 2016)

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/developments-and-current-policy-priorities-69_sk.

pracovnej sily a podpory flexibilných spôsobov vzdelávania prostredníctvom usmerňovania pri výbere povolania a potvrdzovania nadobudnutých kompetencií.⁴³ Špecifickým cieľom je potom zvýšiť kvalitu a efektívnosť celoživotného vzdelávania s dôrazom na rozvoj kľúčových kompetencií, prehĺbovanie a zvyšovanie kvalifikácie.

Ak porovnáme priority európskeho programu vzdelávania dospelých na roky 2015 – 2020 a priority Operačného programu Ľudské zdroje, ako aj spustených národných projektov, prioritnými oblasťami sú:

- *Riadenie*. Vidieť koordináciu sociálnych, vzdelávacích a hospodárskych sektorov, napríklad pri podpore duálneho vzdelávania a akčných plánov pre menej rozvinuté regióny. Financovanie je značné a pochádza hlavne z ESF.
- *Ponuka a miera využívania*. Existujú programy vzdelávania dospelých a rekvalifikačné programy, ktoré sú pripravené v rámci národných projektov pre tých, ktorí to najviac potrebujú, vrátane menej rozvinutých regiónov a na podporu dlhodobo nezamestnaných vrátane marginalizovaných rómskych komunití.⁴⁴
- V tomto programovom období sa zdá, že prioritna *Flexibilita a prístup* sa zlepšil vďaka financovaniu národných projektov zameraných na nezamestnaných.
- Priorita *Kvalita* je v súčasných iniciatívach či iných politických dokumentoch rozpracovaná v menšej miere.

3.2.2 Hlavné legislatívne akty, ktorými sa upravuje zabezpečovanie vzdelávania dospelých

V zákone o ČŽV z roku 2009 sa vymedzujú tieto otázky:

- Ďalšie vzdelávanie, nadväzujúce na stupeň vzdelania dosiahnutý v školskom vzdelávaní, zahŕňa: i) ďalšie odborné vzdelávanie, ii) rekvalifikáciu, iii) kontinuálne vzdelávanie, a iv) záujmové vzdelávanie. Tieto formy nezahŕňajú ďalšie/kontinuálne vzdelávanie, ktoré sa upravuje osobitnými predpismi pre určité profesie, ako sú lekári a zdravotníci, učitelia a právnici.
- Akreditácia vzdelávacích programov ďalšieho vzdelávania ministerstvom školstva.
- Pravidlá a postupy overovania a validácie ďalšieho vzdelávania na získanie čiastočnej alebo úplnej kvalifikácie. Inštitúcie, ktoré uskutočňujú akreditované programy, môžu požiadať ministerstvo školstva o oprávnenie na overovanie výsledkov vzdelávania dospelých. Certifikáciu a hodnotenie odbornej kvalifikácie možno vykonať skúškou na akreditovanej inštitúcii. V súčasnosti si môže vzdelávajúci sa dospelý nechať overiť svoje vedomosti a zručnosti iba v 29 profesiách.

⁴³ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Sekcia fondov EÚ, (2014), Operačný program Ľudské zdroje na programové obdobie 2014 – 2020, 2014SK05M00P001, ISBN 978-80-89125-19-7, s. 50

<http://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacny-program-ludske-zdoje/>.

⁴⁴ Konkrétne, pokiaľ ide o vzdelávanie MRK, možno v Stratégii SR pre integráciu Rómov nájsť informácie iba o vzdelávaní učiteľov a asistentov učiteľov a o ich znalosti rómskeho jazyka alebo dialektu miestnej komunity. V dokumente: Stratégia Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020, Materiál bol schválený uznesením vlády SR č. 1/2012 dňa 11. januára 2012 a vypracovaný Úradom splnomocnenca vlády pre rómske komunity, s. 30 www.minv.sk/?romske-komunity-uvod&subor=160449.

- Národná sústava kvalifikácií (NSK), ktorá bola dokončená v roku 2015. Obsahuje opis kvalifikácií v Slovenskej republike a spôsoby ich získavania prostredníctvom formálneho, neformálneho vzdelávania a informálneho učenia. Predstavuje základ pre potvrdzovanie výsledkov informálneho a neformálneho vzdelávania. Uznanie odbornej praxe je dôležité pre zamestnávateľov a v niektorých prípadoch aj na získanie živnostenského oprávnenia. V Živnostenskom zákone SR sa stanovuje, že v niektorých regulovaných profesiách musí osoba, ktorá chce získať živnostenské oprávnenie, spĺňať podmienky odbornej spôsobilosti.⁴⁵ NSK je prepojená s Národnou sústavou povolání (NSP). NSP prispieva k procesu monitorovania trhu práce tým, že zobrazuje jeho aktuálne aj budúce požiadavky.
- Informačný systém ďalšieho vzdelávania, kde sa uvádzajú podrobné informácie o akreditovaných programoch ďalšieho vzdelávania, je dostupný na webovej stránke⁴⁶ ministerstva školstva. V septembri 2017 tam bolo uvedených 3950 programov.
- Systém monitorovania a prognózovania vzdelávacích potrieb v oblasti ďalšieho vzdelávania.

Ministerstvo školstva zhromažďuje informácie o programoch, počtoch účastníkov, financovaní atď. Poskytovatelia akreditovaných programov majú povinnosť podávať správy, ostatní podávajú správy na základe výzvy. Štatistické údaje slúžia predovšetkým na monitorovanie aktívnych poskytovateľov vzdelávania dospelých a zoznam poskytovateľov sa predkladá napríklad úradom práce na ďalšie využitie pri poradenstve pre voľbu povolania. Na tento účel by mala slúžiť aj NSP. V súčasnosti však neexistuje žiadne systematické prognózovanie ani systematické zhromažďovanie údajov.

- Kontrola dodržiavania podmienok akreditácie a dodržiavania podmienok udelenia oprávnenia na vykonávanie skúšky na overenie odbornej spôsobilosti. Toto v obmedzenej miere vykonáva ministerstvo školstva.
- Ďalšími právnymi aktmi súvisiacimi s poskytovaním vzdelávania dospelých sú:
- zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a
- zákony, ktorými sa upravujú určité profesie a kontinuálne vzdelávanie s nimi súvisiace.

3.2.3 Hlavné stratégie

Stratégia ČŽV z roku 2011 je opísaná v oddiele 3.2.1.

3.2.4 Hlavné vykonávacie akty

Sprievodným dokumentom stratégie ČŽV bol Akčný plán na roky 2012 – 2014. Odvtedy neboli k vzdelávaniu dospelých vypracované žiadne nové dokumenty.

⁴⁵ Európska komisia; Cedefop; ICF International (2014). Európsky register potvrdzovania neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa 2014: správa o krajine – Slovensko. http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2014/87077_SK.pdf.

⁴⁶ <http://isdv.iedu.sk/EligibleInstitutions.aspx>

Programové dokumenty prijaté k operačnému programu Ľudské zdroje by sa mohli považovať za vykonávacie akty.

3.3 Národné kvantitatívne ciele politiky

Tabuľka 3.1 Ciele spojené so vzdelávaním dospelých v širšom kontexte hospodárskych politík/stratégií CŽV/rámcového alebo vykonávacieho aktu

Všeobecné informácie		Postup smerom k cieľovej hodnote		
Cieľ (cieľová hodnota a dátum, dokedy sa má dosiahnuť)	Dátum prijatia (napr. 31. 3. 2018)	Počiatková hodnota (k dátumu prijatia)	Aktuálna hodnota	Zhrnutie pokroku v porovnaní s cieľom

Tieto ciele neboli stanovené.

3.4 Zabezpečovanie kvality

Zabezpečovanie kvality ako pojem a ambícia či cieľ je obsiahnuté vo všetkých dokumentoch CŽV od Rámcovej stratégie CŽV z roku 2004. Zatiaľ však do praxe nebolo uvedené. Medzi prvky zabezpečovania kvality patria: akreditácia programov, certifikácia inštitúcií a poskytovateľov, profesijné profily učiteľov a majstrov odbornej prípravy a poradenstvo pre voľbu povolania.

Poskytovatelia odbornej prípravy nemajú povinnosť získať certifikáciu alebo akreditáciu svojich programov. Súbor akreditačných kritérií však predstavuje určitý štandard. Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých vedie diskusie o tom, ako posudzovať kvalitu inštitúcií, programov a prednášajúcich.

Systémy NSK and NSP⁴⁷ sa realizovali v rámci národných projektov z roku 2015 a slúžia ako východisko pre zlepšenie kvality vzdelávania dospelých. Oba pomáhajú vymedziť, aké povolania na trhu práce existujú a aké kvalifikácie s nimi spojené sa vyžadujú. Programy odbornej prípravy možno potom prepojiť s opisom kvalifikácií, kvalifikačnými štandardmi, ako aj s odbornou prípravou a následným testovaním alebo validáciou výsledkov. Kľúčové nástroje na validáciu vzdelávania dospelých sú zavedené, ale nie sú úplne funkčné, a nie ku všetkým kvalifikáciám uvedeným v NSK je priradená validačná inštitúcia.

Veľmi dôležité je prepojenie národného kvalifikačného rámca s európskym kvalifikačným rámcom. Priebežná kontrola a aktualizácia NKR je predpokladom efektívneho potvrdzovania

⁴⁷ Národná sústava kvalifikácií, Národná sústava povolání, (Štátny inštitút odborného vzdelávania), (2015)<http://www.kvalifikacie.sk/casto-kladene-otazky>.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

neformálneho vzdelávania a informálneho učenia, aby sa zaručila kvalita porovnateľná s formálnym vzdelávaním a so vzdelávaním dospelých v iných európskych krajinách.

Zabezpečovanie kvality v oblasti ďalšieho vzdelávania sa dosahuje predovšetkým prostredníctvom akreditačného procesu programov ďalšieho vzdelávania.⁴⁸

Na akreditačný proces dohliada Akreditačná komisia pre ďalšie vzdelávanie, ktorá je poradným orgánom Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Akreditačná komisia posudzuje spôsobilosť vzdelávacej inštitúcie uskutočniť vzdelávací program a na základe splnenia podmienok odporúča ministerstvu vydať potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu.

Akreditačná komisia pre ďalšie vzdelávanie okrem toho podľa štatútu:

- zabezpečuje hodnotenie a kontrolu úrovne poskytovaných akreditovaných vzdelávacích aktivít,
- vykonáva odbornú poradenskú činnosť v oblasti ďalšieho vzdelávania pre ústredné a krajské orgány štátnej správy a orgány samosprávy,
- pripravuje návrhy na koncepcnú činnosť ministerstva v tejto oblasti,
- poverenými osobami sú zamestnanci ministerstva a odborníci z oblasti obsahového zamerania vzdelávania, ktorí sú ministerstvom poverení na výkon kontrolnej činnosti.

Všetky inštitúcie, ktoré poskytujú akreditované formy vzdelávania, sú povinné vykonávať hodnotenia týkajúce sa dodržiavania právnych predpisov a ďalších pravidiel súvisiacich s poskytovaním akreditovaných programov.

Potvrdenie o akreditácii vzdelávacieho programu v oblasti ďalšieho vzdelávania sa vydáva na päť rokov a je neprevoditeľné. Kontrolu vykonáva Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky.

3.5 Budúci vývoj politiky

V marci 2017 ministerstvo školstva zverejnilo návrh textu nového komplexného *Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania* (tzv. *Učiace sa Slovensko*)⁴⁹ a otvorilo verejnú diskusiu.

Predchádzajúci Národný program výchovy a vzdelávania v SR bol prijatý v roku 2000 pod názvom *Milénium*. Hoci sa venoval predovšetkým formálnemu vzdelávaniu, obsahoval časť venovanú ďalšiemu vzdelávaniu. Navrhovalo sa v ňom vymedziť systém ďalšieho vzdelávania, zabezpečiť druhošancové vzdelávanie a rekvalifikáciu, motivovať občanov na celoživotné

⁴⁸ Nasledujúci text v tejto časti vychádza z EK, EACEA, sieť EURYDICE, Slovensko, Zabezpečovanie kvality (prístup 1. 10. 2017)

https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/quality-assurance-63_sk.

⁴⁹ Ministerstvo školstva SR (2017), *Návrh Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania UČIACE SA SLOVENSKO* http://www.minedu.sk/data/files/6987_uciace_sa_slovensko.pdf.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

vzdelávanie, zapojiť školy do poskytovania ďalšieho vzdelávania, podporovať spoluprácu poskytovateľov odborného vzdelávania s firmami a zabezpečiť kvalitu akreditácie a certifikácie.⁵⁰

Nový Národný program bude zahŕňať dlhodobé ciele (na 10 rokov) v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy na primárnom, sekundárnom a terciárnom stupni. Spracovanie pripomienok a prijatie programu zo strany vlády sa predpokladalo do konca augusta 2017.⁵¹

Kapitola 3 Národného programu s názvom Odborné vzdelávanie a príprava zahŕňa oddiel s názvom Podpora ďalšieho vzdelávania dospelých. Požaduje sa v ňom i) rozbor dôvodov nízkej miery účasti dospelých na CŽV a ii) určenie oblastí odbornej prípravy, ktoré by podporovali zamestnateľnosť. V týchto oblastiach sa v ňom navrhuje zaviesť mechanizmy finančnej podpory pre jednotlivcov („individuálne vzdelávacie účty“), ako aj pre podniky (odpočty dane vo výške 25 %).

Bol vypracovaný aj Akčný plán⁵² na rok 2017 k Národnému programu. Medzi opatrenia, ktoré sa týkajú vzdelávania dospelých, patrí audit personálneho a metodologického zabezpečenia s cieľom predvídať potreby trhu práce a sledovať uplatňovanie absolventov na trhu práce, predbežný návrh alternatív spolufinancovania celoživotného vzdelávania zahŕňajúci všetkých relevantných aktérov (štátny rozpočet, sociálni partneri, zamestnávateľa, jednotlivci) a príprava skúšobnej verzie online testovania PIAAC. Realizácia akčného plánu je však nejasná, pretože hlavný dokument stále nebol prijatý.

Plánuje sa nový zákon o CŽV. V roku 2014 bol pripravený prvý návrh hlavnej osnovy s pracovným názvom *Ďalšie vzdelávanie a validácia výsledkov ďalšieho vzdelávania a informálneho učenia*. Návrh bol pripravený v širšej spolupráci so združeniami zamestnávateľov, odborovými združeniami, univerzitami a Slovenskou akademickou asociáciou pre celoživotné vzdelávanie. Riešili sa v ňom tieto body: certifikácia poskytovateľov odbornej prípravy, akreditácia vzdelávacích programov, validácia výsledkov ďalšieho vzdelávania a informálneho učenia, sledovanie a predvídanie potrieb odbornej prípravy, poradenstvo, financovanie ďalšieho vzdelávania a kontrola akreditačných a certifikačných procesov. Práca na príprave zákona sa zastavila a zatiaľ nepokračuje.

Slovenská republika rokuje s OECD o podpore pri príprave Národnej stratégie zručností pre Slovensko.⁵³

⁵⁰ Ministerstvo školstva SR (2001), Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 – 20 rokov (projekt Milénium), UV-5272/2001

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=13020>.

⁵¹ Vzhľadom na novú situáciu na ministerstve školstva môže dôjsť k ďalšiemu odkladu procesu prijatia – práve bola vymenovaná nová ministerka. Ministerka Lubyová pracovala v Akadémii vied v oblasti výskumu vzdelávania dospelých.

⁵² Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2017), *Akčný plán Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania*, Bratislava, Slovensko. <https://www.minedu.sk/akcny-plan-nprvv-na-rok-2017/>.

⁵³ Na základe ústnych informácií od pracovníkov ministerstva školstva.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

Pod záštitou podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu sa pripravuje stratégia realizácie Agendy 2030 pre udržateľný rozvoj. Táto stratégia má byť komplexným a zastrešujúcim dokumentom, ktorým sa stanovujú hlavné priority pre rozvoj Slovenska. V Národnom investičnom pláne, ktorý bude vychádzať zo stratégie, sa upresní financovanie priorít.⁵⁴

Stratégia realizácie Agendy 2030 bude podkladom aj pre nový návrh integrovanej politiky regionálneho rozvoja a stratégiu regionálneho rozvoja do roku 2030. V roku 2018 sa bude uvažovať o prijatí novely zákona o podpore regionálneho rozvoja. Bude sa implementovať účinný systém monitorovania regionálneho rozvoja s cieľom posúdiť účinnosť regionálnej politiky. S cieľom účinne znižovať rozdiely medzi regiónmi bol v roku 2015 prijatý zákon o podpore najmenej rozvinutých okresov. Akčné plány pre tieto okresy obsahujú ustanovenia o odbornej príprave, o posilnení prepojenia trhu práce so študijnými odbormi s cieľom zvýšiť zamestnanosť. Podpora sa bude vzťahovať na väčší počet okresov (17) a zjednodušia sa administratívne postupy pri podávaní žiadosti o projekty.⁵⁵

⁵⁴ <https://www.vicepremier.gov.sk/index.php/investicie/agenda-2030/index.html>

⁵⁵ Národný program reforiem 2017.

4.0 INVESTÍCIE DO SYSTÉMOV VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

Získať prístup k presným údajom je zložité, pretože existuje niekoľko prúdov realizácie, ktoré sa prekrývajú.

Portál EK o údajoch o európskych štrukturálnych a investičných fondoch obsahuje údaje za programové obdobie 2014 – 2020. Celkové rozpočtové prostriedky pridelené Slovensku z rozpočtu EÚ dosahujú 15,3 milióna. Suma 890 miliónov bude pridelená na tému vzdelávania a odbornej prípravy. Údaje sú zhromaždené do roku 2015 a pod touto témou zatiaľ nie sú uvedené žiadne projekty.⁵⁶

4.1 Celkové investície do vzdelávania dospelých a zmeny v priebehu času

V tabuľke 4.1 sú zhrnuté verejné výdavky na vzdelávanie na Slovensku podľa ministerstiev školstva a financií.

Tabuľka 4.1 Verejné výdavky na vzdelávanie na Slovensku v porovnaní s EÚ28

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015*	2016*
SK, % HDP	3,5	4,2	4,2	4,1	4,1	4,0	4,1	4,1	3,8
SK, v miliónoch eur	2 320,3	2 687,9	2 812,8	2 912,4	2 941,0	2 928,5	3 121,3	-	-
EÚ28, % z HDP	5,0	5,3	5,3	5,1	5,0	5,0	4,9	-	-

Pozn.: * Údaje za roky 2015 a 2016 sú odhady.

Zdroj: Ministerstvo školstva, ministerstvo financií; Eurostat, tabuľka gov_10a_exp; výpis zo 4. 7. 2016⁵⁷

Tieto údaje sú potvrdené v dokumente Monitor vzdelávania a odbornej prípravy 2015, Slovensko, podľa ktorého krajina vynakladá na vzdelávanie (verejné výdavky) asi 5 % HDP, čo je v súlade s priemerom EÚ.

Existujú investície súkromného sektora do odborného vzdelávania, odbornej prípravy na pracovisku a kontinuálneho vzdelávania zamestnancov. Vzdelávanie dospelých, ktoré je zamerané na osobný rozvoj, je prevažne financované zo súkromných zdrojov a niekedy

⁵⁶ cohesiondata.ec.europa.eu/countries/SK#

⁵⁷ Cedefop (2016). Odborné vzdelávanie a príprava na Slovensku: krátky opis. Luxembursko: Úrad pre publikácie s. 30. <http://dx.doi.org/10.2801/831200>

nadáciami, (komunitnými) dotačnými programami a regionálnou štátnou správou a miestnymi samosprávami.

Podľa správy z roku 2016 o implementácii stratégie CŽV z roku 2011 je vzdelávanie dospelých a ďalšie vzdelávanie (neformálne vzdelávanie) v porovnaní s formálnym vzdelávaním veľmi podfinancované. Štát spoločne s miestnymi samosprávami výrazne zaostáva vo financovaní ďalšieho vzdelávania za účastníkmi, ktorí sú samoplatiteľmi, a zamestnávateľmi. Financovanie zo strany štátu nedosahuje ani polovicu z toho, čo hradia jednotlivci. Najviac to pociťujú skupiny nízkokvalifikovaných a nekvalifikovaných osôb, ktoré uvádzajú, že najväčšou prekážkou ich ďalšieho vzdelávania je cena. V správe sa odporúča zaviesť mechanizmus finančnej podpory účasti na ďalšom vzdelávaní, ktorým by sa motivovali občania na vzdelávanie⁵⁸.

Problematiku vysokých nákladov na ďalšie vzdelávanie čiastočne riešia opatrenia politiky zamestnanosti, napríklad rôzne národné projekty vrátane poskytovania odbornej prípravy.

4.2 Vnútroštátne verejné investície

Tabuľka 4.2 Členenie vnútroštátnych verejných investícií

Názov zdroja verejných investícií	Zdroj financovania	Rozpočtové prostriedky financovania	Cieľový počet účastníkov		Cieľová úroveň poskytovania	Dátum začatia/ukončenia

Tieto údaje nie sú k dispozícii.

4.3 Podpora zo strany EÚ prostredníctvom štrukturálnych fondov (najmä ESF)

4.3.1 Podpora zo štrukturálnych fondov plánovaná ako súčasť finančného rámca 2014 – 2020

Podľa údajov o finančnej podpore členských štátov v rokoch 2014 až 2020 (k dispozícii v júli 2016 pre Európsku komisiu z operačných programov Európskeho sociálneho fondu) je plánovaná finančná podpora investičnej priority zo strany Európskej únie väčšinou zacielená priamo na vzdelávanie dospelých. Finančné krytie investičnej priority 10.3 – Zlepšenie prístupu k celoživotnému vzdelávaniu predstavovalo 55 miliónov eur.

⁵⁸ Ministerstvo školstva SR, (2016), Správa o stave implementácie úloh vyplývajúcich zo stratégie celoživotného vzdelávania 2011, materiál predložený na rokovanie vlády 13. januára 2016, UV-43505/2015.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

Podľa partnerskej dohody dosahujú rozpočtové prostriedky pridelené na tematický cieľ *Investície do vzdelávania a odbornej prípravy* na roky 2014 – 2020 1 407 671 723 eur. Rozpočet operačného programu Ľudské zdroje⁵⁹ na rovnaké obdobie je 2 204 983 517 eur.⁶⁰ Na základe štvrtej z priorít v rámci prioritnej osi Vzdelávanie sa bude prispievať na rozvoj celoživotného vzdelávania a zvýšenie účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní vrátane podpory uznávania výsledkov vzdelávania. Táto priorita predstavuje 2,50 % z celkových pridelených rozpočtových prostriedkov v rámci operačného programu Ľudské zdroje, t. j. 55 miliónov eur.

Vzdelávanie dospelých sa podporuje prostredníctvom iných operačných programov, ako sú Účinná verejná správa, Integrovaný regionálny operačný program financovaný z Európskeho sociálneho fondu a Európskeho fondu regionálneho rozvoja (EFRR).

V NPR 2016 sa uvádza, ako sa používajú finančné prostriedky na podporu národných projektov zamestnanosti v rokoch 2014 – 2020, ktoré sú čiastočne zamerané aj na vzdelávanie a odbornú prípravu dospelých⁶¹: napríklad na rekvalifikáciu uchádzačov o zamestnanie, nadobúdanie zručností mladých ľudí, odbornú prípravu na pracovisku, absolventskú prax, dotované zamestnania, podporu osôb so zdravotným postihnutím, podporu osôb vo veku nad 50 rokov a žien vracajúcich sa po materskej dovolenke do zamestnania.

Osobitná pozornosť je venovaná rómskym komunitám a zlepšovaniu ich životných podmienok, začleneniu na trh práce pomocou nástrojov, ktoré podporujú rozvoj lokalít, vytváraní pracovných miest, riešeniu sociálnych problémov a zvyšovaniu kvality komunitných služieb.⁶²

Podiel výdavkov na nástroje aktívnej politiky trhu práce (APTP) v SR predstavuje asi 0,17 % HDP, čo je výrazne pod priemerom EÚ (0,42 %). Efektívne čerpanie prostriedkov EÚ by však mohlo do roku 2018 tento podiel zvýšiť na 0,25 % HDP:⁶³ „*Výdavky na služby zamestnanosti*

⁵⁹ V súlade so stratégiou Európa 2020 existuje v rámci operačného programu Ľudské zdroje **šesť prioritných osí**: 1) vzdelávanie, 2) iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí, 3) zamestnanosť, 4) sociálne začlenenie, 5) integrácia marginalizovaných rómskych komunít a 6) technická vybavenosť v obciach s prítomnosťou marginalizovaných rómskych komunít. <https://www.employment.gov.sk/sk/esf/programove-obdobie-2014-2020/operacny-program-ludske-zdroje/>.

⁶⁰ Úrad vlády SR (2014), Partnerská dohoda pre Slovensko 2014 – 2020

<http://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy>.

⁶¹ Ministerstvo financií SR (apríl 2016), Národný program reforiem 2016

<http://www.finance.gov.sk/en/Default.aspx?CatID=450>.

⁶² * USVRK (Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, 21. 9. 2016, Monitorovacia správa plnenia stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 za roky 2012, 2013, 2014 a 2015 UV-26159/2016, <http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-203321?prefixFile=m>.

⁶³ Ministerstvo financií SR (apríl 2016), Národný program reforiem Slovenskej republiky 2016

<http://www.finance.gov.sk/en/Default.aspx?CatID=450>.

*spojené s poradenskými a odbornými službami pre nezamestnaných na Slovensku patria k najnižším v rámci krajín EÚ.*⁶⁴

4.3.2 Podpora zo strany EÚ prostredníctvom štrukturálnych fondov (najmä ESF) poskytovaná ako súčasť finančného rámca na roky 2007 – 2013

Hoci sú sumy výdavkov k 30. júlu 2016 za programové obdobie 2007 – 2013⁶⁵ k dispozícii, je ťažké odhadnúť sumu použitú na vzdelávanie dospelých, pretože bolo financované z viacerých operačných programov.

Je ťažké vyhodnotiť efektívnosť jednotlivých projektov, pretože správy ani údaje nie sú k dispozícii. Problémom je udržateľnosť projektov, pretože sa stáva, že po skončení projektu veľa služieb, centier alebo pracovných miest zanikne. Hoci Slovensko urobilo veľa na prekonanie sociálnych a ekonomických rozdielov, v dôsledku nedostatočného rámca na kontrolu a vyhodnocovanie sa pravdepodobne značné zdroje premrhali na neefektívne a/alebo neúčinné sociálne politiky a politiky zamestnanosti⁶⁶.

Na webovom sídle Národného strategického referenčného rámca (www.nsrr.sk/cerpanie) sa uvádzajú pridelené rozpočtové prostriedky z ESF/Operačného programu Vzdelávanie a ich čerpanie do konca decembra 2015 vrátane tematických oblastí takto:

- Opatrenie 2.1. Ďalšie vzdelávanie 107 492 358 eur
- Opatrenie 2.2. Ďalšie vzdelávanie v zdravotníctve 17 618 607 eur
- Opatrenie 3.1. Vzdelávanie rómskych komunít 55 070 812 eur
- Opatrenie 3.2. Vzdelávanie ľudí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami 14 580 274 eur
- Opatrenie 4.2. Bratislavský kraj – podpora pre vysokoškolské a ďalšie vzdelávanie 9 473 457 eur

Iba jeden projekt v rámci týchto tematických oblastí sa venoval priamo vzdelávaniu dospelých – Zvyšovanie kvality programov a inštitúcií ďalšieho vzdelávania vrátane kompatibility systému a vzájomného prepojenia formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania a zvyšovania účasti dospelých na programoch ďalšieho vzdelávania.⁶⁷

V hodnotiacej správe o pokroku realizácie OP bol vyslovený záver, že cieľ podpory ďalšieho vzdelávania nie je dostatočne naplnený. Veľké národné projekty sa zamerali výhradne na

⁶⁴ Ministerstvo financií SR (apríl 2016), Národný program reforiem Slovenskej republiky 2016, s. 28 http://www.finance.gov.sk/Components/CategoryDocuments/s_LoadDocument.aspx?categoryId=8046&documentId=14511.

⁶⁵ Úrad vlády Slovenskej republiky (2016), Národný strategický referenčný rámec, Stav implementácie <http://www.nsrr.sk/cerpanie/>.

⁶⁶ Kahanec M., Sedláková M. (2016), Štúdiá o „Sociálnej situácii a situácii v oblasti zamestnanosti na Slovensku a vyhliadkach slovenského predsedníctva EÚ 2016“, <http://www.europarl.europa.eu/studies>.

⁶⁷ Operačný program Vzdelávanie. <http://old.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=957>.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

ďalšie vzdelávanie pre určité cieľové skupiny (učitelia a pracovníci s mládežou) a počet dopytovo-orientovaných projektov bol veľmi nízky.⁶⁸

V správe bolo zároveň ponúknuté riešenie – okamžite vypracovať národné a dopytovo-orientované projekty financované z prostriedkov EÚ, ktoré by sa zamerali na hlavné systémové prvky ďalšieho vzdelávania, t. j. národnú sústavu kvalifikácií, národný kvalifikačný rámec, poradenstvo pre voľbu povolania, analýzu vzdelávacích potrieb a prognózy zručností pre trh práce atď.)

Očakáva sa, že sa novým zákonom o CŽV zavedie finančný mechanizmus alebo priame spolufinancovanie odbornej prípravy v prípade určitých kvalifikácií. V prípravnej fáze prebehli diskusie o zavedení pravidla do Zákonníka práce, podľa ktorého by sa od zamestnávateľov žiadalo, aby zabezpečili vzdelávanie zamestnancov (napr. stanovia počet dní, ktoré by zamestnanci mali venovať odbornej príprave) a nabádali ich k návšteve kurzov vzdelávania dospelých. Financovanie by bolo možné získať zriadením vzdelávacieho fondu, do ktorého by sa odvádzalo určité percento z platu zamestnanca,⁶⁹ alebo prostredníctvom poukážok alebo individuálnych vzdelávacích účtov.

4.4 Účinnosť investícií

K dispozícii nie sú žiadne správy ani údaje o účinnosti investícií.

Pokiaľ však ide o opatrenie č. 2 (ďalšie vzdelávanie), vo vyššie uvedenej hodnotiacej správe o realizácii Operačného programu Vzdelávanie sa tiež odporúča, aby žiadatelia o projekty venovali viac pozornosti rozpočtom projektov a argumentácii pre rozpočtové položky, aby neskôr bolo možné overiť účinnosť projektov.

Informácie o realizácii EŠIF v období rokov 2014 – 2020⁷⁰ sú k dispozícii od 31. júla 2017. V OP Ľudské zdroje sa skutočne vyčerpalo iba 9,96 % z pridelených finančných prostriedkov a zmluvy sa uzavreli na 44,38 %. Je to výsledok oneskoreného prijatia rámcových dokumentov – partnerskej dohody a operačných programov zo strany Európskej komisie, a následného meškania v príprave predpisov a manuálov, ako aj zverejňovaní výziev na predkladanie projektov. Komisia navyše neprijala niekoľko návrhov národných projektov v oblasti vzdelávania, čím sa znižuje doterajšie čerpanie ESF.

Údaje za predchádzajúce obdobie sú k dispozícii na www.nsrr.sk ale opäť platí, že sú tam iba číselné údaje a žiadne hodnotiace správy.

⁶⁸ [Vyhodnotenie pokroku implementácie operačného programu Vzdelávanie z hľadiska relevantnosti a plnenia cieľov operačného programu - záverečná hodnotiacia správa](https://www.minedu.sk/hodnotiace-spravy-evaluation-reports/) <https://www.minedu.sk/hodnotiace-spravy-evaluation-reports/>.

⁶⁹ Jendeková, M., Cigánová, K. (2014), Správa o krajine, AINova, projekt REGIONAL, 539389-LLP-1-2013-1-DE-GRUNDTVIG-GMP http://www.regionalproject.eu/pdf/CP_Slovakia_en.pdf.

⁷⁰ <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/informacie-o-implementacii-esif/>

5.0 HODNOTENIE DOTERAJŠEJ POLITIKY

Posledným a najkomplexnejším dokumentom politiky v oblasti vzdelávania dospelých je stratégia ČŽV z roku 2011 a správa o implementácii tejto stratégie prijatá v januári 2016.⁷¹ V tomto oddiele používame informácie z tejto správy na hodnotenie činností realizovaných v rokoch 2007 – 2013, plánovaných intervencií v rokoch 2014 – 2020 a na doloženie toho, ako prispievajú k systému vzdelávania dospelých.

Stratégia ČŽV nadväzuje na iné strategické dokumenty, akými sú stratégia zamestnanosti, národná stratégia regionálneho rozvoja, národný program reforiem, národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím, strategický rámec pre ochranu práce, aktívne starnutie, rodovú rovnosť, celoživotné vzdelávanie a poradenstvo, integráciu Rómov, správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a zamestnávania, alebo na pripravované stratégie a dokumenty napr. na znižovanie chudoby a rozvoj vysokých škôl.⁷²

Stratégia celoživotného vzdelávania sa realizuje iba na celoštátnej úrovni; nerealizuje sa na regionálnej ani miestnej úrovni.⁷³ Jej praktické výsledky sú však viac vidieť na miestnej a regionálnej úrovni. Niektoré kroky týkajúce sa vzdelávania dospelých sprevádzajú aktivity plánované na zvýšenie zamestnanosti, napr. akčné plány pre menej rozvinuté regióny. Medzi hlavné príčiny nízkej účasti ekonomicky aktívneho obyvateľstva na trhu práce patria nízky stupeň vzdelania, ktorý je potrebné zvýšiť, a nedostatočné prepojenie s trhom práce. Očakáva sa, že informácie o potrebách trhu práce bude zhromažďovať Národný ústav celoživotného vzdelávania a vytvorí sa vedomostná základňa najlepších postupov v oblasti ČŽV. K dispozícii je zatiaľ len málo dôkazov o tom, že sa tieto informácie zhromažďujú, pravdepodobne sa to deje skôr ad-hoc ako systematicky.

V nasledujúcich pododdieloch sa hodnotí doterajšia politika optikou šiestich kľúčových faktorov úspechu účinnej politiky vzdelávania dospelých, ktoré boli identifikované v nedávnej štúdii.⁷⁴

5.1 Rozvíjať záujem študentov o učenie

Všeobecne platí, že kvalita formálneho vzdelávania na Slovensku klesá, čo ukazujú hodnotenia PISA a PIAAC. „Negatívny“ obraz vzdelania sa prenáša aj na neformálne

⁷¹ Ministerstvo školstva SR, (2016), Správa o stave implementácie úloh vyplývajúcich zo stratégie celoživotného vzdelávania 2011, materiál predložený na rokovanie vlády 13. januára 2016, UV-43505/2015

<http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-195451?prefixFile=m>.

⁷² Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, (marec 2015) Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020, <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/narodna-strategia-zamestnanosti-slovenskej-republiky-do-roku-2020.pdf>.

⁷³ Jendeková, M., Cigánová, K. (2014), Správa o krajine, AINova, projekt REGIONAL, 539389-LLP-1-2013-1-DE-GRUNDTVIG-GMP http://www.regionalproject.eu/pdf/CP_Slovakia_en.pdf.

⁷⁴ Kľúčové faktory úspechu, ktoré naznačujú silu dôkazov (k dispozícii vo všetkých jazykoch): <https://epale.ec.europa.eu/en/policy-tool/key-success-factors>; štúdia „Híbková analýza politik vzdelávania dospelých a ich účinnosti v Európe“: <https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/final-report-20150817-en.pdf>.

vzdelávanie a vzdelávanie dospelých. Chýbajú činnosti zamerané na zvyšovanie informovanosti, ktorými by sa vysvetľoval význam vzdelania, ako aj diskusie o dôležitých hodnotách spoločnosti. Spoločenské postavenie učiteľov je nízke a všetky tieto faktory vyjadrujú postoj politických predstaviteľov ku vzdelaniu. V súčasnosti sa riešeniu nezamestnanosti venuje väčšia pozornosť skôr podporou tvorby pracovných miest než zvyšovaním informovanosti o prínosoch učenia s cieľom motivovať vzdelávajúcich sa dospelých.

Niektoré koncepčné dokumenty,⁷⁵ ako aj postupy zvyšujú význam poskytovania poradenstva o možnostiach vzdelávania pre vzdelávajúce sa osoby. Počet informačno-poradenských pracovísk postupne rastie na celoštátnej aj na regionálnej úrovni. Tieto pracoviská prevádzkuje väčšinou verejný sektor, ale niektoré aj súkromný sektor. Spätná väzba a štatistické údaje z ich pôsobenia zatiaľ nie sú k dispozícii.

Vzdelávanie dospelých príležitostne poskytujú sociálni partneri, najmä odbory. Výsledky zapojenia zamestnávateľov do plánovania, propagácie a náboru študentov do vzdelávania dospelých sú zhrnuté v prieskume z roku 2014. Len malé percento opýtaných spoločností (13,66 %) prijalo zásady vzdelávania a uskutočňuje vzdelávacie programy pre svojich zamestnancov systematicky. 38,51 % spoločností uskutočňuje len povinné kurzy odbornej prípravy. Väčšina spoločností uskutočňuje kurzy pre dospelých podľa svojich aktuálnych potrieb.⁷⁶

5.2 Zvýšiť investície zamestnávateľov do vzdelávania

Pri vzdelávaní dospelých je dôležité rozvíjať kľúčové kompetencie a odborné zručnosti, ktoré možno používať nielen v rámci jedného odvetvia, ale sú prenosné aj na iné odvetvia. Je dôležité vymedzenie kvalifikačných noriem pre vzdelávanie dospelých v spolupráci s ministerstvom školstva a zamestnávateľmi, aby zodpovedali potrebám trhu práce. Spolupráca spoločnosti Volkswagen so Slovenskou technickou univerzitou je dobrým príkladom toho, ako postupovať v budúcnosti. V stratégii ČŽV na rok 2011 však nie je zahrnuté zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikácia pracovníkov samotnými zamestnávateľmi ani finančná podpora pre týchto zamestnávateľov. V niektorých remeselníckych profesiách bol vypracovaný kvalifikačný systém a certifikovaní zamestnávateľa môžu tieto kvalifikácie potvrdiť. Táto situácia je pomerne zriedkavá a v súčasnosti funguje len v 29 profesiách, ktoré sú uvedené v Informačnom systéme ďalšieho vzdelávania vedenom ministerstvom školstva.⁷⁷

Možno očakávať, že sa investície zamestnávateľov do vzdelávania dospelých zvýšia, len čo sa do praxe zavedú existujúce NSK a NSP.

⁷⁵ SAAIC, (2014) Kariérne poradenstvo v Slovenskej republike,

Euroguidance http://web.saaic.sk/nrcg_new/.%5Ckniznica%5C2014%5CEuroguidance_KP_Slovensko_2014.pdf.

⁷⁶ Korenková M. (2014), Vplyv regionálnych rozdielností na možnosť vzdelávania sa zamestnancov v podniku, V dokumente: Sborník příspěvků XVII. mezinárodní kolokvium o regionálních vědách Hustoře 18.–20. 6. 2014, s. 264 – 269 http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/032_2014.pdf.

⁷⁷ <http://isdv.iedu.sk/Default.aspx>

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

V roku 2015 nadobudol účinnosť nový zákon o OVP. Zaviedol sa ním systém duálneho vzdelávania. Zákon pomáha plynulému prechodu študentov zo vzdelávacieho systému na trh práce a zvyšuje sa ním ich zamestnateľnosť. Zamestnávateľia využívajú výhody prípravy študentov presne na pozície a profesie, ktoré potrebujú.⁷⁸ Ministerstvo školstva motivuje zamestnávateľov, aby vstupovali do procesu odborného vzdelávania a prípravy, v dvoch smeroch: po prvé tým, že zabezpečí, aby odborná príprava zodpovedala požiadavkám a potrebám zamestnávateľov; a po druhé poskytovaním daňových stimulov zamestnávateľom.⁷⁹

Študenti využívali príležitosti, ktoré nový systém ponúka, menej, ako sa očakávalo. Iba 1 % študentov stredných odborných škôl sa zapojilo do duálneho vzdelávania v druhom roku jeho existencie. Jedným z dôvodov je to, že školy od účasti na programe odrádzajú nižšie finančné normatívy. Keď sa ich študenti zapoja do duálneho systému, trávajú v škole menej času, a preto škola na jedného študenta získa menej finančných prostriedkov. Skúsenosti z prvého roku systému duálneho vzdelávania sa zohľadnia v nadchádzajúcej novele zákona o odbornom vzdelávaní.⁸⁰

Situácia sa môže zlepšiť pomocou národného projektu Duálne vzdelávanie, ktorého cieľom je zvýšiť príťažlivosť a kvalitu OVP. Prebieha od roku 2016 do októbra 2020, s pridelenými rozpočtovými prostriedkami vo výške 33 miliónov eur (súčet zdrojov EÚ a prostriedkov zo štátneho rozpočtu) z OP Ľudské zdroje.⁸¹

5.3 Zlepšiť rovnaký prístup pre všetkých

Zlepšiť rovnaký prístup k vzdelávaniu dospelých znamená tiež zlepšiť prístup k informáciám o vzdelávaní dospelých a k poradenstvu. Poradenstvo je dôležité pre všetky skupiny občanov na všetkých stupňoch kvalifikácie. Je však zvlášť dôležité pre osoby s nízkou alebo vôbec žiadnou kvalifikáciou. Na Slovensku sú ťažko zapojiteľnými skupinami a neaktívnymi a dlhodobo nezamestnanými osobami predovšetkým osoby z MRK. V monitorovacích správach za roky 2012 – 2015 o plnení Stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 sa uvádza objem finančných prostriedkov, ktoré sa použili na činnosti zamerané na zvýšenie atraktivity MRK pre trh práce, ale žiadne informácie o druhoch činností. Obvyklé spôsoby šírenia informácií, akými sú informačné platformy alebo webové sídla, nemožno v prípade nezamestnaných osôb s nízkou kvalifikáciou použiť. Existuje niekoľko mimovládnych organizácií, ktoré pôsobia ako sprostredkovateľské organizácie pri oslovovaní ťažko zapojiteľných skupín. Ich pôsobenie je zvyčajne úspešné, ale ani to neprebieha systematicky.

⁷⁸ <https://www.minedu.sk/system-dualneho-vzdelavania/>

⁷⁹ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:National_Reforms_in_Vocational_Education_and_Training_and_Adult_Learning

⁸⁰ Národný program reforiem 2017.

⁸¹ <http://www.dualnysystem.sk/Oprojekte.aspx>

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

Toto je aj zistenie analýzy výsledkov testovania PISA, ktorú vykonala Svetová banka. Zistila, že vzdelávací systém Slovenskej republiky je jedným z najnerovnoprávnejších vzdelávacích systémov v Európskej únii. Toto je najznepokojujúcejšie zistenie správy. Výsledky v testovaní PISA sa významne menia v závislosti od socioekonomického zázemia študenta. Aj keď nie je prekvapením, že sa v krajinách vyskytujú rozdiely medzi zručnosťami študentov z bohatých a chudobných domácností, rozdiel medzi študentmi z horného a dolného kvintilu sa na Slovensku rovná takmer *štyrom rokmi* školskej dochádzky, čo je významne viac než inde v EÚ. Výsledky sa líšia aj podľa typu školy – medzi všeobecnými strednými školami (gymnáziami) a strednými odbornými školami. Na Slovensku sú 15-roční mladí ľudia zo socioekonomicky znevýhodneného prostredia neúmerne zastúpení v odborných školách, kde súhrnné výsledky výrazne zaostávajú za gymnáziami. Hoci podľa údajov z testovania PISA nie je možné členenie analýzy podľa etnického pôvodu študentov, je pravdepodobné, že rómska mládež je neúmerne vystavená nerovnosti vo vzdelávacom systéme, ktorá pramení zo socioekonomického znevýhodnenia.⁸²

Rekvalifikácia dospelých, ktorí predčasne ukončili školskú dochádzku, im umožní získať miesto len ako pomocné sily. Zbieraním jednotiek vzdelávacích výstupov uvedených v Národnej sústave kvalifikácií a Národnej sústave povolání, NSK a NSP, by sa mali v budúcnosti zabezpečiť účinnejšie alternatívy.

V Správe o stave implementácie úloh vyplývajúcich zo stratégie celoživotného vzdelávania sa hovorí o dvoch ďalších cestách k lepšiemu prístupu. Jednou je vytvorenie finančného nástroja, pre ktorý sa v súčasnosti pripravuje legislatívny rámec. Druhou je zriadenie multimediálnej platformy, kde by sa poskytovali bezplatné vzdelávacie moduly. V rámci projektu CVANU bola takáto platforma zriadená a uskutočnilo sa niekoľko skúšobných kurzov. Momentálne nie sú voľne dostupné.

5.4 Poskytnúť vzdelávanie, ktoré je relevantné

Pripravenosť študenta vzdelávať sa možno zvýšiť získaním kľúčových kompetencií, ktoré otvárajú možnosti osobného rozvoja a zvyšujú flexibilitu na trhu práce, napríklad finančnej gramotnosti, podnikateľských kompetencií, komunikácie vo svetových jazykoch, digitálnej gramotnosti a aktívneho občianstva. Kľúčové kompetencie podporujú osvojovanie základných sociálnych a občianskych hodnôt a pomáhajú jednotlivcom lepšie fungovať v spoločnosti. Dôležitá je motivácia účasti dospelých na tomto type vzdelávania a odbornej prípravy. Chýba však zvyšovanie informovanosti o prínosoch vzdelania všeobecne, a to najmä medzi menej vzdelaným obyvateľstvom. Neexistuje žiadne zvláštne opatrenie pre osoby s nízkym dosiahnutým stupňom vzdelania a pre osoby, ktoré sú v súčasnosti nezamestnané.

⁸² Slovenská republika. Zvyšovanie úrovne zručností ďalšej generácie. Analýza výsledkov Slovenskej republiky v Programe pre medzinárodné hodnotenie žiakov. Skupina Svetovej banky, 2015.
<http://documents.worldbank.org/curated/en/329961467987873147/pdf/101563-WP-P152132-Box393264B-PUBLIC-PISA-Slovak-Republic-12022015.pdf>.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

V roku 2016 boli spustené dva národné projekty, ktoré zahŕňajú činnosti zamerané na odborné vzdelávanie mladých nezamestnaných vo veku do 29 rokov a na postgraduálnu prax. Projekt Re-pas z predchádzajúceho obdobia pokračuje ako mechanizmus financovania rekvalifikačných kurzov pre nezamestnané dospelé osoby. Napriek reorganizácii Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny a zlepšenému prístupu k odbornej príprave stále existujú nedostatky v zavádzaní podpory dlhodobo nezamestnaných osôb a zraniteľných skupín s cieľom pritiahnúť ich k vzdelávaniu.

Úspešná implementácia rámcov NSK a NSP mala zvýšiť relevantnosť odbornej prípravy jej lepším zosúladením s potrebami zamestnávateľov. NSP obsahuje register povolání s opisom všeobecných a odborných spôsobilostí, ktoré sú pre určité povolanie potrebné, ako aj stupeň v rámci Slovenského kvalifikačného rámca. Povolania boli vybraté a vymedzené v spolupráci so zamestnávateľmi tak, aby sa zohľadnila situácia na trhu práce a aby sa špecifikovalo, ktoré povolania sú potrebné. Ide o informáciu, ktorá je dôležitá pre inštitúcie vzdelávania a odbornej prípravy, aby v budúcnosti mohli zabezpečiť príslušné programy odbornej prípravy.

NSK obsahuje karty kvalifikácií pre 1000 kvalifikácií, v ktorých sú podrobne uvedené požadované kvalifikačné normy, normy pre hodnotenie a metodické/organizačné pokyny pre hodnotenie. Zamestnávatelia sa tiež zúčastnili procesu profilovania požiadaviek na kvalifikácie. Prínosom pre verejnosť je skutočnosť, že existujú pravidlá pre hodnotenie a uznávanie zručností a vedomostí nadobudnutých neformálnym a informálnym spôsobom. Systém má potenciál motivovať ľudí na účasť na CŽV, pretože môžu byť odmenení novou nadobudnutou kvalifikáciou. Pokiaľ ide o zamestnávateľov, umožňuje im ovplyvňovať vzdelávací systém – vzdelávacie výstupy a profily absolventov, aby lepšie vyhovovali ich potrebám.

Tieto dva systémy je ešte potrebné prepojiť tak, aby sa špecifikovalo, ktoré kvalifikácie sú pre určité povolania potrebné. Treba ich prepojiť aj s informačným systémom ministerstva školstva, ktorý obsahuje informácie o inštitúciách, ktoré majú na starosti posudzovanie jednotlivých kvalifikácií. Očakáva sa, že sa v novom zákone stanoví, ako sa majú tieto systémy prepojiť a ďalej rozvíjať.

Dokončenie Národnej sústavy kvalifikácií sa navrhuje ako národný projekt v tomto programovom období. Jeho súčasťou by bolo aj vypracovanie návrhu nového zákona o CŽV. Zdá sa, že čakanie na dokončenie týchto dvoch rozsiahlych systémov odďaľuje všetky ďalšie kroky v oblasti vzdelávania dospelých.

5.5 Poskytnúť kvalitné vzdelávanie

V tejto chvíli neexistuje žiadna politika zameraná na vytvorenie rámca kontroly kvality na kontrolu a hodnotenie programov vzdelávania dospelých. Vo všeobecnosti by takáto politika bola formulovaná ministerstvom školstva, odborom celoživotného vzdelávania v spolupráci s Národným ústavom celoživotného vzdelávania. Od celého radu expertov a odborníkov zaznievajú výzvy na reformu školského vzdelávania a počiatkovej odbornej prípravy učiteľov.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

Na schválenie v súčasnosti čaká komplexný reformný dokument (program Učiace sa Slovensko). Pripravuje sa aj alternatívny dokument, ktorý pripravujú nezávislí odborníci pod názvom Má to zmysel.

Súčasťou stratégie zamestnanosti je tiež zabezpečiť kvalifikované ekonomicky činné dospelé obyvateľstvo, odbornú prípravu a kontinuálny profesijný rozvoj, preto je potrebná koordinácia s ministerstvom práce. Ich snahy zatiaľ neboli dostatočne koordinované.

5.6 Zabezpečiť súrodú politiku

Národný ústav celoživotného vzdelávania bol zriadený, aby bol hlavným koordinačným orgánom politiky CŽV za ministerstvo školstva. Ako už bolo spomenuté, celoživotným vzdelávaním sa označuje aj vzdelávanie dospelých/dalšie vzdelávanie. V roku 2013 ústav podpísal dve dôležité memorandá o spolupráci – jedno s priemyselnými združeniami (za zamestnávateľov) a druhé s Univerzitou Komenského, jej Centrom ďalšieho vzdelávania a so Slovenskou akademickou asociáciou pre celoživotné vzdelávanie. Obe memorandá sú zamerané na spoluprácu v oblasti zisťovania potrieb vzdelávania a odbornej prípravy, tvorby programov odbornej prípravy, uznávania výsledkov neformálneho vzdelávania, rozvoja poradenstva pre dospelých a prípravy nových zákonov. Okrem toho ministri školstva a práce podpísali memorandum o spolupráci pri zdokonaľovaní systémov prípravy ekonomicky činného obyvateľstva v súlade s potrebami trhu práce.

Znamená to, že všetky kooperačné a koordinačné línie sú nastavené. Umožňujú koordináciu hlavných politík týkajúcich sa celoživotného vzdelávania, najmä školskej politiky a politiky zamestnanosti.

Hlavná časť činností sa v tomto smere vykonáva v súvislosti so strategickým plánovaním a implementáciou Európskych štrukturálnych a investičných fondov (EŠIF). To platí aj pre celoštátnu a regionálnu úroveň. Politika vzdelávania dospelých sa formuluje na celoštátnej úrovni a neexistuje žiadna podobná politika, ktorá by sa formulovala na regionálnej úrovni. Avšak v strategických dokumentoch pre regionálny hospodársky a sociálny rozvoj je vždy zahrnutá kapitola o ľudských zdrojoch alebo CŽV. Regionálne iniciatívy sa však nepremietajú do celoštátnej iniciatívy.

Národný ústav celoživotného vzdelávania je orgánom, ktorý by mal budovať databázy a vedomostné základne pre vzdelávanie dospelých. V súčasnosti nie sú k dispozícii jednotlivé druhy údajov na tvorbu kvalitnej politiky v tejto oblasti.

Centrum spoločenských a psychologických vied SAV sa podieľa na projekte v rámci programu Horizont 2020 s názvom ENLIVEN. Jeho cieľom je vytvoriť inovatívny model a mechanizmus na podporu diskusie o politikách CŽV, ich tvorby a vyhodnocovania so zameraním na potreby mladých dospelých ľudí. Projekt prebieha od októbra 2016 do septembra 2019. Jeho výsledky by mohli poskytnúť informácie na tvorbu politiky v tejto oblasti.

6.0 SILNÉ A SLABÉ STRÁNKY SYSTÉMU VZDELÁVANIA DOSPELÝCH

Tieto silné a slabé stránky vychádzajú z rešerší literatúry, diskusií s odborníkmi a účasti na odborných podujatiach. Dôležitými vonkajšími faktormi sú:

- existencia celoeurópskych iniciatív v oblasti vzdelávania dospelých,
- dostupnosť finančných prostriedkov EÚ,
- platforma odbornej verejnosti na EPALE,
- terminologická nejednotnosť tak vnútri krajiny, ako aj vo vzťahu k dokumentom EÚ.

6.1 Silné stránky

Ústredná inštitúcia. Existuje Národný ústav celoživotného vzdelávania (NÚCŽV), ktorý dohliada na implementáciu stratégie CŽV a na poradenstvo pre voľbu povolania. Bol založený v roku 2010 a má na starosti sledovanie a prognózu potrieb odbornej prípravy, validáciu výsledkov ďalšieho vzdelávania a spravovanie NKR a NSK. Technicky vzaté predstavuje jeden ústredný orgán, ktorý koordinuje všetky prvky systému vzdelávania dospelých.

Silný systém formálneho vzdelávania. Vďaka silným formálnym vzdelávacím systémom Slovensko nečelí problému základnej gramotnosti. Systém formálneho vzdelávania môže byť oporou aj v oblasti zabezpečovania odbornej prípravy potrebnej na nadobudnutie kvalifikácie (a naplniť potreby trhu práce). Najnovšie medzinárodné hodnotenia, napríklad PISA, však signalizujú, že sa kvalita školského systému zhoršila.

Aktívne zainteresované strany. Existuje spoločná vôľa aktérov vytvoriť fungujúci a pružný systém vzdelávania dospelých. Pod pojmom aktéri rozumíme štátne orgány, poskytovateľov, ako aj sociálnych partnerov.

6.2 Slabé stránky

- **Fungujúci systém neformálneho vzdelávania/vzdelávania dospelých.** Sú vypracované strategické dokumenty (aj keď ich je potrebné aktualizovať), boli zriadené príslušné inštitúcie a k dispozícii sú nástroje na validáciu výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia, NSK a NSP. Zdá sa, že všetky hlavné prvky sú zavedené, ale nerealizujú sa. To, čo chýba, je moderný právny rámec. Nový zákon o CŽV sa plánuje až v roku 2018. Ďalšou prekážkou rýchleho zavedenia systému neformálneho vzdelávania je systém formálneho vzdelávania. Bráni sa pripustiť, že kvalifikácia (validácia) získaná prostredníctvom neformálneho vzdelávania by sa mohla rovnať kvalifikácii získanej v rámci formálneho systému.
- **Regionálna a lokálna štruktúra vzdelávania dospelých** je roztrieštená a nie je zjednotená na základe spoločných základných zásad. Úrady práce, odborné školy, krajské osvetové centrá – každý vyvíja svoju činnosť zvlášť.
- **Štatistika a vyhodnocovanie informácií.** Zhromažďujú sa čiastkové štatistické údaje, ale nie je k dispozícii žiadna pravidelná analýza údajov. Existuje tiež niekoľko

registrov poskytovateľov odbornej prípravy, ale nie je k dispozícii celkový prehľad. Nie sú k dispozícii údaje o vplyve národných projektov.

- **Motivácia učiť sa.** Celkovo možno povedať, že motivácia učiť sa, najmä u tých, ktorí to najviac potrebujú, t. j. nízko kvalifikovanej pracovnej sily, je nízka. Dôvodom je nedostatočné uznanie zo strany zamestnávateľov prostredníctvom kariérneho postupu alebo zvýšenia platu. Chýba aj finančná podpora alebo stimulačné mechanizmy pre vzdelávanie. Veľa ľudí nedokáže oceniť úlohu vzdelávania vo svojom zamestnaní. V tomto smere chýba účinná informačná a osvetová kampaň.

Politika vzdelávania dospelých nepatrí medzi priority politiky vlády, a preto sa neaktualizuje, nie je moderná a nevyjadruje súčasné potreby. Nie je ani pevne zakotvená v súčasných dokumentoch o reforme. Zo všetkých aspektov vzdelávania dospelých sa presadzuje iba ekonomický aspekt. Sociálne, spoločenské, aktívne občianstvo a osobný rozvoj sa nerozvíjajú ani nefinancujú.

7.0 ĎALŠIE POTREBNÉ REFORMY A SMEROVANIE POLITIKY

Ako sme už uviedli, keďže chýba aktuálny akčný plán v oblasti CŽV/vzdelávania dospelých, v OP LZ sa v prioritnej osi Vzdelávanie vymedzujú tieto priority:

- zvyšovanie účasti dospelých na celoživotnom vzdelávaní s osobitným dôrazom na osoby, ktoré potrebujú zdokonaľiť a obnoviť svoje zručnosti, osoby s nízkym stupňom vzdelania a zručností; tým sa zvyšuje ich udržateľnosť na trhu práce a súlad s požiadavkami trhu práce,
- návrh systému kompatibility a komunikácie medzi sektormi formálneho, neformálneho a informálneho vzdelávania (validácia výsledkov),
- prepojenie vzdelávacieho systému s trhom práce prostredníctvom novovytvorených neformálnych vzdelávacích programov,
- priebežná kontrola a aktualizácia Národného kvalifikačného rámca a Národného kvalifikačného systému.

Všetky tieto body sú odôvodnené a sú v súlade so zisteniami tejto správy. Pripravilo sa však len málo konkrétnych projektov. Vzdelávanie dospelých by malo byť vyvážené a malo by sa zameriavať na všetky aspekty – ekonomické, sociálne, spoločenské i osobné. V súčasnosti sa zdá, že sa podporuje iba ekonomický rozmer a ostatné formy vzdelávania dospelých (napríklad odborná príprava na pracovisku, osobný rozvoj a občianske vzdelávanie) sa nepodporujú dostatočne.

Uvažovalo sa o novom zákone o celoživotnom vzdelávaní, ale práca na jeho príprave sa zastavila. Mal by sa ním ukotviť pružný systém a náležité miesto neformálneho vzdelávania a informálneho učenia. Na jeho základe by vznikol funkčný systém validácie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia.

Aby sa dosiahla kompatibilita národného kvalifikačného rámca s EKR, mali by sa zohľadniť najlepšie európske postupy, mal by sa používať spoločný slovník, metódy a nástroje hodnotenia tak, aby mohli byť výsledky porovnateľné na európskej úrovni.

Je potrebná kampaň na zvýšenie povedomia o hodnote CŽV s dôrazom na jeho pozitívny vplyv nielen na zamestnateľnosť jednotlivého študenta, ale aj na sebarealizáciu a zdravie.

Zvyšovanie kvality vzdelávania dospelých je predpokladom zvyšovania hodnoty vzdelávania dospelých.

Ak sa majú systémom vzdelávania dospelých podporovať opatrenia v oblasti zamestnanosti, systém musí (je potrebné umožniť mu) pružne reagovať na potreby trhu práce. Tieto potreby treba určiť, opísať a treba o nich informovať. Je potrebný funkčný informačný systém na zber údajov o spätnej väzbe, ako aj o dostupných programoch a poskytovateľoch odbornej prípravy. Mal by byť prepojený so sociálnou štatistikou a údajmi o trhu práce. Slúžil by ako zdroj informácií pre strediská poradenstva pre voľbu povolania a kariérového poradenstva spolu s informáciami z NSK a NSP.

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

Pokiaľ ide o politiku zamestnanosti, ktorá je na Slovensku natoľko previazaná so vzdelávaním dospelých, zdá sa, že je dôležité sa intenzívne zaoberať otázkami MRK.

Kľúčovými faktormi rozdielov na trhu práce medzi rómskym a nerómskym obyvateľstvom sú nízky stupeň dosiahnutého vzdelania a kvalifikácie a rozsiahle prekážky vrátane jasnej diskriminácie v prístupe k vzdelaniu, bývaniu, zdravotnej starostlivosti a trhu práce. Podľa odhadov Inštitútu pre finančnú politiku, ak sa nezvýši účasť a zamestnanosť rómskej pracovnej sily, zostane miera nezamestnanosti na Slovensku vysoká (okolo 12 %). Odhaduje sa, že celková miera nezamestnanosti by mohla klesnúť až o štyri percentuálne body, keby sa, pokiaľ ide o mieru zamestnanosti, dosiahla parita Rómov s nerómskym obyvateľstvom. Podpora marginalizovaných rómskych komunít má preto zásadný význam; doteraz však priniesla zmiešané výsledky.⁸³

Bolo by užitočné, keby sa jeden z národných projektov využil na analýzu oblasti vzdelávania dospelých a na prípravu nového zákona.

⁸³ Kahanec M., Sedláková M. (2016), Štúdia o „Sociálnej situácii a situácii v oblasti zamestnanosti na Slovensku a vyhliadkach slovenského predsedníctva EÚ 2016“. Európsky parlament, <http://www.europarl.europa.eu/studies>.

8.0 ZHRNUTIE

Na Slovensku bol zaznamenaný pozoruhodný nárast miery zamestnanosti spolu s miernym poklesom miery nezamestnanosti. Kľúčovým problémom trhu práce na Slovensku je dlhodobá nezamestnanosť. Miera dlhodobej nezamestnanosti je aj naďalej jednou z najvyšších v EÚ. Týka sa najmä marginalizovaných rómskych komúnit, nízkokvalifikovaných osôb a mladých ľudí.

Účasť dospelých na celoživotnom vzdelávaní je nízka. Dôvody sú rôzne: vysoká účasť na počiatočnom vzdelávaní (vrátane OVP), relatívne nízke investície do odbornej prípravy pre nezamestnaných a nedostatok finančných a nefinančných stimulov pre dospelých, aby sa vzdelávania zúčastnili.

Výsledky testovania PISA a PIAAC naznačujú zhoršujúcu sa kvalitu školského systému.

Národný program reforiem, podobne ako programové dokumenty EŠIF, nahrádzajú akčné plány pre oblasť vzdelávania dospelých.

V reakcii na odporúčania pre jednotlivé krajiny z rokov 2015 a 2016 obsahuje NPR 2016 a 2017 ciele nástroje APTP, ktorými možno zvýšiť zamestnateľnosť a mobilitu pracovníkov s nízkou kvalifikáciou a dlhodobo nezamestnaných, ktorí patria medzi najmenej zamestnateľné skupiny na trhu práce. Osobitná pozornosť by sa mala venovať nesúladu medzi potrebami trhu práce a vzdelanostnou štruktúrou nízkokvalifikovaného ekonomicky činného obyvateľstva a začleneniu relatívne veľkého počtu neaktívnych osôb z MRK.

V novembri 2016 prijalo MPSVR SR akčný plán na realizáciu rôznych foriem podpory začleňovania dlhodobo nezamestnaných na trh práce. Od roku 2017 začnú úrady práce s profilovaním uchádzačov o zamestnanie a poradenstvom prispôbeným individuálnym potrebám vrátane hodnotenia kompetencií (kvalifikačný profil). Na hodnotenie zručností uchádzačov o zamestnanie sa použijú externé služby. Pridelené rozpočtové prostriedky z ESF na tento projekt predstavujú 34,9 milióna eur.

Začal sa rad národných projektov. Dva z tých, ktoré sa začali v roku 2016, možno považovať za projekty zamerané na vzdelávanie dospelých. Nadväzujú na projekt Re-pas, projekt odbornej prípravy zameranej na rekvalifikáciu, z predchádzajúceho obdobia. Ďalšie projekty sú zamerané na znižovanie nezamestnanosti, ako aj na pomoc ženám nájsť si zamestnanie alebo si ho udržať.

Od roku 2017 sa perspektívy zamestnanosti dlhodobo nezamestnaných na trhu práce zlepšia vďaka vzdelávacím a rekvalifikačným programom (národné projekty *Vzdelávanie uchádzačov o zamestnanie* a *Vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie* s rozpočtovými prostriedkami vo výške 28,9 milióna eur pridelenými do roku 2022 a 30,9 milióna eur pridelenými do roku 2019). V roku 2017 sa tiež začnú nové projekty na finančnú podporu vytvárania pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných (národný projekt *Cesta na trh*

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

práce a REŠTART s pridelenými rozpočtovými prostriedkami vo výške 49,5 milióna eur a 15,7 milióna eur do roku 2021 z ESF).

Systém vzdelávania dospelých sa riadi stratégiou CŽV z roku 2011 a zákonom o CŽV z roku 2009.

Stratégia CŽV sa realizovala predovšetkým tromi národnými projektmi, najmä projektom CVANU v rokoch 2013 – 2015, ktorý sa týkal systému ďalšieho vzdelávania a poradenstva o voľbe zamestnania pre lepšiu zamestnateľnosť, Národnou sústavou kvalifikácií a Národnou sústavou povolání. Z troch aspektov CŽV sa presadzuje iba ekonomický aspekt a sociálny ani osobný aspekt sa nepodporuje.

Nesúlads medzi potrebami trhu práce a pracovnou silou sa rieši hlavne prostredníctvom opatrení OVP. Nedávno sa na zvýšenie praktických zručností študentov zaviedlo duálne vzdelávanie. Tento nový prístup by mohol pomôcť aj vzdelávajúcim sa dospelým tým, že ponúkne „malý výučný list“, možnosť validácie výsledkov neformálneho vzdelávania a informálneho učenia a nadobudnutia čiastočnej alebo úplnej kvalifikácie.

Argumentuje sa, že správne ciele projekty zamerané na veľkú skupinu MRK, ktorá predstavuje najviac znevýhodnenú skupinu, nízkokvalifikované a dlhodobo nezamestnané osoby, by výrazným spôsobom zmenili číselné údaje o zamestnanosti. Z tohto dôvodu je na zlepšenie podmienok tejto skupiny potrebné veľké množstvo finančných prostriedkov.

Je potrebné zdokonaľiť všetky hlavné prvky účinného systému vzdelávania dospelých. Veľa sa už vykonalo, je však nutné postupovať efektívnejšie. Veľkú šancu dosiahnuť to ponúka nový zákon o CŽV, ktorý sa pripravuje. Mali by sa posilniť kapacity Národného ústavu celoživotného vzdelávania tak, aby bol skutočne schopný plniť svoje ambiciózne úlohy miesto toho, aby jeho hlavnou činnosťou bolo projekty uskutočňovať.

Motivácia učiť sa nebola dlhodobou prioritou. Je potrebné vynaložiť skutočné úsilie na všetkých stupňoch vzdelávania, aby sa významu vzdelávania pripisovala vyššia hodnota.

Investície do vzdelávania dospelých pochádzajú z niekoľkých zdrojov, z ktorých najdôležitejšími sú fondy EÚ, potom súkromné zdroje (zamestnávateľia a jednotlivci) a štátne zdroje.

Keď sa vzdelávaniu a učeniu, fungujúcemu systému potvrdzovania s kvalitnými programami, duálnemu vzdelávaniu, rôznym (daňovým/finančným) stimulom bude pripisovať vyššia hodnota, budú zamestnávateľia väčšmi investovať do vzdelávania.

To si vyžaduje posilnené inštitucionálne kapacity, ako aj fungujúci informačný systém o poskytovateľoch, programoch a potrebách. Informačný systém je čiastočne zavedený.

Zainteresované strany sa zhodujú v názore, že „Zamestnávateľia konštatujú nedostatok zručností potrebných pre trh práce. Celoživotné vzdelávanie nie je dostatočne napojené na potreby zamestnávateľov vrátane ich spolupráce na poskytovaní vzdelávania, tvorbe jeho

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

obsahu a účasti na poradenstve pre dospelých. Celoživotné vzdelávanie (predovšetkým neformálne a informálne vzdelávanie) v mnohých prípadoch nevedie k získaniu relevantného výstupu (titul, kvalifikácia), ktorý by bol akceptovaný zo strany zamestnávateľov, čím sa stráca efekt vzdelávania, keďže reálne neumožňuje zvýšenie možností na trhu práce."⁸⁴

Znalosť skutočných potrieb trhu práce a reakcia na ne je prvým krokom ku kvalitnému vzdelávaniu dospelých. NSP a NSK sú spolu s kvalifikačnými normami a kritériami hodnotenia pripravené na zavedenie do praxe. Skúsenosti s akreditačným procesom a kontrolou existujú.

⁸⁴OP LZ na https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/op-hr_en-version-final.pdf.

9.0 LITERATÚRA

Dokumenty

Akčný plán NPRVV na rok 2017

[Akčný plán NPRVV na rok 2017](#)

Bořík Vladimír, Caban Matúš, *Pilotné hodnotenie dopadov vybraných opatrení aktívnej politiky trhu práce APTP*, Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny www1.employment.gov.sk/ESF/new/get_file3c2f.zip?id=3178

Burjan, V. a kol., (2017) *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania – Učiace sa Slovensko*, Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR, Bratislava, Slovensko.

http://www.minedu.sk/data/files/6987_uciace_sa_slovensko.pdf

Rada EÚ, EK (2015), Spoločná správa Rady a Komisie na rok 2015 o vykonávaní strategického rámca pre európsku spoluprácu vo vzdelávaní a odbornej príprave (ET 2020); Nové priority pre európsku spoluprácu v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy – prijatie (23. novembra 2015) Generálnym sekretariátom Rady <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52015DC0408&from=SK>

EK, EACEA (2015), Vzdelávanie a odborná príprava dospelých v Európe, správa siete EURYDICE, http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/179EN.pdf

EK (2015), Hĺbková analýza politik vzdelávania dospelých a ich účinnosti v Európe, Európska komisia, Generálne riaditeľstvo pre zamestnanosť, sociálne záležitosti a začlenenie http://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/all_in-depth_analysis_of_adult_learning_policies_and_their_effectiveness_in_europe_12.11.2015_pdf.pdf

EK, (2017), Odporúčanie na Odporúčanie Rady, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2017 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2017. COM(2017) 524 final. https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/2017-european-semester-country-specific-recommendations-commission-recommendations_-_slovakia.pdf

Bunčák J., Štrbíkova Z., Mesárošová A., Pathóová I., Štěpánková J., Sklenářová I.Á., Kuraj J., Faško T. (2013), *Národná správa PIAAC Slovensko 2013*, ISBN 978-80-971503-2-7 https://www.oecd.org/skills/piaac/Slovakia_in%20English.pdf

Cedefop (2016). Odborné vzdelávanie a príprava na Slovensku: krátky opis. Luxembursko: Úrad pre publikácie. <http://dx.doi.org/10.2801/831200>

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

Rada EÚ (13. 6. 2016), Odporúčanie na ODPORÚČANIE RADY, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2016 a ktorým sa predkladá stanovisko Rady k programu stability Slovenska na rok 2016, 9142/16 ECOFIN 433 UEM 183 SOC 297 EMPL 193 COMPET 270 ENV 314 EDUC 170 RECH 162 ENER 175 JAI 420 – COM(2016) 345 final. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-9228-2016-INIT/sk/pdf>

ODPORÚČANIE RADY, ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2015, COM/2015/0274, final <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A52015DC0274>

Cedefop (2014), Európsky register validácie neformálneho vzdelávania a informálneho učenia sa 2014: Správa o krajine, Slovensko. ICF International http://libserver.cedefop.europa.eu/vetelib/2014/87077_SK.pdf

Cedefop (10/07/2014), Slovensko – PISA a PIAAC: znepokojujúce výsledky prieskumu zručností, <http://www.cedefop.europa.eu/en/news-and-press/news/slovakia-pisa-and-piaac-worrying-skill-survey-results> (prístup 17. 10. 2016)

CKO SR (Centrálny koordinačný orgán SR) Národný strategický referenčný rámec <http://www.nsrr.sk/cerpanie/> (prístup 17. 10. 2016)

Rada EÚ, ODPORÚČANIE RADY ktoré sa týka národného programu reforiem Slovenska na rok 2016, 2016/C 299/15, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.2016.299.01.0061.01.ENG&toc=OJ:C:2016:299:TOC

EK, EACEA, sieť EURYDICE (september 2015). Slovensko, Vývoj a aktuálne politické priority, https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/eurydice/content/developments-and-current-policy-priorities-69_sk

Goliaš P., Dovčík J., Machová Z., INEKO (Sept. 2015), Výber zaujímavých štatistík o zamestnanosti, www.ineko.sk/file_download/884

Inštitút finančnej politiky, Ministerstvo financií Slovenska (november 2014). Nezamestnanosť na Slovensku. <http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=9888>

Jendeková, M., Cigánová, K. (2014), Správa o krajine, AINova, projekt REGIONAL, 539389-LLP-1-2013-1-DE-GRUNDTVIG-GMP http://www.regionalproject.eu/pdf/CP_Slovakia_en.pdf

Kahanec M., Sedláková M. (2016), Štúdia o „Sociálnej situácii a situácii v oblasti zamestnanosti na Slovensku a vyhlídkach slovenského predsedníctva EÚ 2016" Európsky parlament, GR pre vnútorné politiky, Tematické oddelenie A: Hospodárska a vedecká politika, IP/A/EMPL/2016-061 <http://www.europarl.europa.eu/studies>

Korenková M. (2014), Vplyv regionálnych rozdielností na možnosť vzdelávania sa zamestnancov v podniku, V dokumente: Sborník příspěvků XVII. mezinárodní kolokvium

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

o regionálných vedách Hustopeče 18.–20. 6. 2014
http://is.muni.cz/do/econ/soubory/katedry/kres/4884317/48596005/032_2014.pdf

Lubyová, M., Štefánik, M. a kol. (2015), *Trh práce na Slovensku 2016+*, Slovenská akadémia
vied a Univerzita Komenského, Bratislava, Slovensko.
http://www.prog.sav.sk/fileadmin/pusav/download_files/novinky/Monografia_Lubyova_Stefanik_a_kolektiv_naweb.pdf

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, (marec 2015), Národná stratégia
zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020,
<https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/narodna-strategia-zamestnanosti-slovenskej-republiky-do-roku-2020.pdf>

Ministerstvo školstva SR (2001), Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej
republike na najbližších 15 – 20 rokov (projekt Milénium), UV-5272/2001

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=13020>

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2017), *Akčný plán Národného programu
rozvoja výchovy a vzdelávania*, Bratislava, Slovensko

<https://www.minedu.sk/akcny-plan-nprvv-na-rok-2017/>

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2016), Správa o stave implementácie úloh
vyplývajúcich zo stratégie celoživotného vzdelávania 2011, materiál predložený na rokovanie
vlády 13. januára 2016, UV-43505/2015
http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-195451?prefixFile=m_

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR (2011) Stratégia celoživotného vzdelávania
2011, <http://www.minedu.sk/data/files/1899.pdf>

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Stratégia celoživotného vzdelávania
a celoživotného poradenstva 2007.

<http://www.rokovania.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=6639>

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Národná správa o CŽV za Slovenskú
republiku. 2000

http://www.minedu.sk/data/files/2608_2000_narodna_sprava_czv.pdf

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR. Národný program pre učiace sa regióny
2008.

http://www.minedu.sk/data/files/2611_narodny_program_pre_uciace_sa_regiony.pdf

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

Ministerstvo financií SR (2016), Štátny rozpočet 2016, (prístup 17. 10. 2016)
<http://www.rozpocet.sk/app/homepage/rozpocetVCislach/rozpocetVerejnejSpravy/statnyRozpocet/2016/>

Ministerstvo financií SR, (17/ 05/2016), Národný program reforiem Slovenskej republiky 2016, <http://www.finance.gov.sk/en/Default.aspx?CatID=450>

Ministerstvo financií SR, (2017) Národný program reforiem Slovenskej republiky 2017, Slovensko.

<http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197>

Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Sekcia fondov EÚ, (2014), Operačný program Ľudské zdroje na programové obdobie 2014 – 2020, 2014SK05M0OP001, ISBN 978-80-89125-19-7, <http://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacny-program-ludske-zdoje/>

Národná stratégia zamestnanosti Štúdia komplexného programu zamestnanosti o spoločných strategických cieľoch zamestnanosti a dlhodobých zámeroch na ich dosiahnutie
https://www.employment.gov.sk/files/nsz_vedecka_studia_final.pdf

Úrad vlády SR (2014), Partnerská dohoda pre Slovensko 2014 – 2020
<http://www.partnerskadohoda.gov.sk/operacne-programy>

Operačný program Vzdelávanie

<http://old.minedu.sk/index.php?lang=sk&rootId=957>

Úrad vlády Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity (december 2011) Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020, materiál schválený uznesením vlády SR č. 1/2012 dňa 11. januára 2012 a vypracovaný Úradom splnomocnenca vlády pre rómske komunity www.minv.sk/?romske-komunity-uvod&subor=160449

Úrad vlády Slovenskej republiky, Úrad splnomocnenca vlády SR pre rómske komunity, 21. 9. 2016, Monitorovacia správa plnenia stratégie Slovenskej republiky pre integráciu Rómov do roku 2020 za roky 2012, 2013, 2014 a 2015 UV-26159/2016, http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-203321?prefixFile=m_

Úrad vlády Slovenskej republiky (2017). Aktualizované akčné plány Stratégie SR pre integráciu Rómov do roku 2020. Február 2017.
<http://www.rokovanie.sk/Rokovanie.aspx/BodRokovaniaDetail?idMaterial=26278>

SAAIC (Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu) (2014) Kariérne poradenstvo v Slovenskej republike, Euroguidance.
http://web.saaic.sk/nrcg_new/.%5Ckniznica%5C2014%5CEuroguidance_KP_Slovensko_2014.pdf

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

ŠIOV, (2015) Národná sústava kvalifikácií, Národná sústava povolání
<http://www.kvalifikacie.sk/casto-kladene-otazky>

STU (24/09/2013) Volkswagen Slovakia a Slovenská technická univerzita prehlbujú spoluprácu, tlačová správa. http://www.stuba.sk/sk/media/tlacove-spravy/volkswagen-slovakia-a-slovenska-technicka-univerzita-prehlbuju-spolupracu.html?page_id=6763
(prístup 17. 10. 2016)

Toma B., Rima S. (24. 2. 2016), Pretlak ponúk. Kto chce, robotu si nájde. Pravda, (Denník)
<http://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/384569-pretlak-ponuk-kto-chce-robotu-si-najde/> Branislav Toma, Štefan Rimaj

UNESCO, Inštitút pre celoživotné vzdelávanie (2015), Uznávanie, potvrdzovanie a akreditácia neformálneho vzdelávania a informálneho učenia v členských štátoch,
<http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002326/232656e.pdf>

Vaňo, B. (2014), *Populačný potenciál pre trh práce v okresoch SR do roku 2030*, Ústav pre výskum práce a rodiny v rámci národného projektu: Národná stratégia zamestnanosti, Bratislava, Slovensko. http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/NSZ/nsz_6.pdf

Zákon č. 568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní
http://www.szk.sk/content/szk/_files/legislativa/568_2009_Zz_v20150901.pdf

Zákon č. 336/2015 Z.z. o podpore najmenej rozvinutých okresov
<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-336>

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

<http://www.zakonypreludi.sk/zz/2004-5>

Zelmanová V. (2015), Vzdelávanie na stredných odborných školách v Slovenskej republike v medzinárodnom kontexte, ŠIOV
http://rsov.sk/dokumenty/vystupy/ciastkova_aktivita_1.1/4/medzinarodne_porovnanie.pdf

Webové sídla

Asociácia inštitúcií vzdelávania dospelých www.aivd.sk

Asociácia univerzít tretieho veku na Slovensku www.asutv.sk

http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm

http://ec.europa.eu/europe2020/europe-2020-in-a-nutshell/targets/index_en.htm

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/index_en.htm

Európska komisia, EACEA,
Eurydice https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Slovakia:Adult_Education_and_Training

Odkazy s ponukou rôznych druhov krátkodobých kurzov a školení – www.education.sk,
www.kurzy.sk, www.skolenia.sk, www.eduworld.sk.

Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu SR www.minedu.sk,
<http://www.minedu.sk/9772-sk/dokumenty-a-predpisy/>

Splnomocnenec vlády SR pre podporu najmenej rozvinutých okresov

<http://www.nro.vlada.gov.sk/aktuality/priority-a-vyzvy-v-najmenej-rozvinutych-okresoch-vychodneho-slovenska/>

Národné fórum pre celoživotné poradenstvo <http://nuczv.sk/narodne-forum-pre-celozivotne-poradenstvo/>

Národný ústav celoživotného vzdelávania (NÚCŽV) www.nuczv.sk

Slovenská akademická asociácia pre medzinárodnú spoluprácu www.saaic.sk

Slovenský štatistický úrad <http://Slovak.statistics.sk>

Systém ASPI (právne informácie)

<http://www.noveaspi.sk/products/lawText/1/45932/1/2>

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny

http://www.upsvar.sk/narodne-projekty-oznamenia-o-moznosti-predkladania-ziadosti-o-poskytnutie-financneho-prispevku.html?page_id=525142

Trading Economics, <http://www.tradingeconomics.com/slovakia/employment-rate>

Projekty

NÚCŽV, 2013 – 2015, Národný projekt – Ďalšie vzdelávanie a poradenstvo pre dospelých ako nástroj lepšej uplatniteľnosti na trhu práce, www.cvanu.sk (Celoživotné vzdelávanie ako nástroj uplatniteľnosti)

ŠIOV (2015) Národný projekt – Tvorba národnej sústavy kvalifikácií
<http://www.tvorbansk.sk/>

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností
dospelých

Úplná správa o krajine – Slovensko

Národný projekt „Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality OVP“.
<http://www.dualnysystem.sk/Oprojekte.aspx>

Podpora celoživotného vzdelávania pre inkluzívnu a živú Európu. Projekt Horizont 2020.

<https://h2020enliven.org/>

PRÍLOHY

Príloha 1: Zoznam prijatých právnych aktov, stratégií a zákonov

Názov	Dátum prijatia	Stručný opis obsahu
Návrh Národného programu rozvoja výchovy a vzdelávania – Učiace sa Slovensko	Marec 2017	Bol uverejnený návrh základného dokumentu o reforme pre oblasť odbornej prípravy a vzdelávania na nasledujúcich 10 rokov. Stanovujú sa v ňom základné systémové zmeny a ciele, ktoré je potrebné dosiahnuť, aby bolo možné zvládnuť výzvy, ktoré prináša systém vzdelávania Slovenskej republiky. Po verejnej diskusii mala vláda SR v prvej polovici roka 2017 dokument schváliť. (Dokument nebol schválený.) Na základe dokumentu sa vypracuje akčný plán, ktorý bude obsahovať opatrenia na nasledujúce dva roky. Úroveň vykonávania akčných plánov sa bude hodnotiť každoročne.
Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR	November 2016	Akčným plánom sa dopĺňa Národná stratégia zamestnanosti a pripravilo ho ministerstvo práce v spolupráci s ústredím práce a Európskou komisiou na podporu politiky zamestnanosti. Jeho cieľom je zaviesť niekoľko foriem podpory začleňovania dlhodobo nezamestnaných osôb na trh práce, najmä poradenstvo prispôbené individuálnym potrebám, ktoré bude vychádzať z profilov spôsobilostí nezamestnaných osôb, a zároveň vytvárať partnerstvá so zamestnávateľmi alebo inými inštitúciami na umiestňovanie nezamestnaných.
Národný program reforiem 2017	Apríl 2017	V NPR 2017 sa nikde neuvádza osobitná zmienka o politike alebo opatrení v oblasti celoživotného vzdelávania/vzdelávania dospelých. Rieši sa však nesúlad medzi trhom práce a sekundárnym a terciárnym vzdelávaním.
Zákon o odbornom vzdelávaní a príprave	Marec 2015	Upravuje sa ním odborné vzdelávanie a príprava na stredných odborných školách a zavádza sa nový systém duálneho vzdelávania. Zákonom sa vymedzujú typy stredných odborných škôl, overovanie spôsobilosti zamestnávateľa poskytovať praktické vyučovanie v systéme duálneho vzdelávania a zabezpečuje sa právny rámec duálneho vzdelávania.
Zákon o celoživotnom vzdelávaní	1. decembra 2009	Ďalšie vzdelávanie ako súčasť celoživotného vzdelávania sa riadi stupňom vzdelania dosiahnutým v rámci školského vzdelávania a poskytujú ho inštitúcie ďalšieho vzdelávania. Cieľom ďalšieho vzdelávania je dopĺňať, aktualizovať, rozširovať alebo

		zvyšovať kvalifikáciu nadobudnutú v rámci školského vzdelávania, získať čiastočnú alebo úplnú kvalifikáciu, uspokojovať záujmy a získať schopnosť začleniť sa do občianskej spoločnosti.
Stratégia celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva	2011	Prioritami Stratégie celoživotného vzdelávania ⁸⁵ sú: Rozvíjanie postoja a motivácie jednotlivca k celoživotnému vzdelávaniu; Približovanie výstupu vzdelávania potrebám zamestnávateľov; Poradenské služby pre dospelých; Zvyšovanie úrovne kompetencií jednotlivca, napríklad finančnej gramotnosti, podnikateľských kompetencií, komunikácie vo svetových jazykoch, digitálnej gramotnosti a aktívneho občianstva.
Zákon o službách zamestnanosti	2004	Obsahuje ustanovenia o vzdelávaní a odbornej príprave pre trh práce (§ 44 – 47), v ktorých sa špecifikujú podmienky financovania programov odbornej prípravy pre nezamestnané, ako aj pre zamestnané osoby.
Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020 Stratégia SR pre integráciu Rómov do roku 2020	11. 1. 2012	Nezaoberá sa výslovne vzdelávaním dospelých, je to však rámcový dokument, ktorý sa zaoberá cieľovou skupinou celého radu opatrení politiky zamestnanosti vrátane vzdelávania (napríklad programami druhošancového vzdelávania pre osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku).

Príloha 2: Zoznam zásahov v rámci politiky

Názov zásahu	Zdroj (s hypertextovým odkazom)	Rozpočet	Výstupy	Na ktorý zo šiestich základných prvkov, ktoré sú potrebné pre úspešnú politiku vzdelávania dospelých, sa zameriava? (označte všetky aktuálne)	Ďalšie podrobnosti/opis (účel, trvanie, zodpovedný subjekt atď.)
--------------	--	----------	---------	---	--

<p>Projekt Riadenia systémov predvídania a zosúladovania zručností EÚ (Cedefop) (plán pripojiť sa k nemu).</p> <p>V dokumente: Ministerstvo financií SR. Národný program reforiem 2017 http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197</p>	Podpora záujmu študentov o vzdelávanie	Investície zamestnávateľov do vzdelávania	Zlepšenie rovnakého prístupu pre všetkých	Vzdelávanie, ktoré je relevantné	Vysoká kvalita vzdelávania	Súrodá politika	Externé posúdenie systému predvídania zručností, ktoré sa vyžadujú na trhu práce, a sledovanie uplatnenia absolventov na trhu práce. Cieľom je vybudovať systém, ktorý by poskytoval komplexné informácie o zručnostiach a uplatnení absolventov sekundárnych a terciárnych škôl na trhu práce.
<p>Národný projekt „Škola otvorená všetkým“</p> <p>Prostriedky vo výške 25 miliónov eur pridelené z ESF</p> <p>Zlepšenie začleňovania žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia. Podpora realizácie inkluzívneho vzdelávania v materských školách, základných školách a pri informálnom učení sa detí z MRK a detí mimo systému vzdelávania.</p> <p>V dokumente: Ministerstvo financií SR. Národný program reforiem 2017 http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197</p>	Podpora záujmu študentov o vzdelávanie	Investície zamestnávateľov do vzdelávania	Zvýšenie rovnakého prístupu pre všetkých	Vzdelávanie, ktoré je relevantné	Vysoká kvalita vzdelávania	Súrodá politika	Metodicko-pedagogické centrum realizuje tento projekt v rokoch 2016 – 2020. V 50 materských a 130 základných školách sa vytvorí 500 pozícií pre asistentov učiteľa a špecializovaných pracovníkov (školský psychológ, špeciálny pedagóg, sociálny pedagóg).

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

<p>Národný projekt Vzdelávanie uchádzačov o zamestnanie</p> <p>Prostriedky vo výške 28,9 milióna eur pridelené do roku 2022</p> <p>Národný projekt Vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie</p> <p>Prostriedky vo výške 30,9 milióna eur pridelené do roku 2019</p> <p>Zlepšenie vyhliadok na zamestnanie dlhodobo nezamestnaných osôb na trhu práce formou vzdelávacích a rekvalifikačných programov</p> <p>V dokumente: Ministerstvo financií SR. Národný program reforiem 2017 http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197</p>	<p>Podpora záujmu študentov o vzdelávanie</p>	<p>Investície zamestnávateľov do vzdelávania</p>	<p>Zvýšenie rovnakého prístupu pre všetkých</p>	<p>Vzdelávanie, ktoré je relevantné</p>	<p>Vysoká kvalita vzdelávania</p>	<p>Súrodá politika</p>	<p>Projekty realizujú úrady práce.</p>
<p>Národný projekt Duálne vzdelávanie a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy</p> <p>Prostriedky vo výške 28 miliónov eur pridelené do roku 2020</p> <p>V dokumente: Ministerstvo financií SR. Národný program reforiem 2017 http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197</p>	<p>Podpora záujmu študentov o vzdelávanie</p>	<p>Investície zamestnávateľov do vzdelávania</p>	<p>Zvýšenie rovnakého prístupu pre všetkých</p>	<p>Vzdelávanie, ktoré je relevantné</p>	<p>Vysoká kvalita vzdelávania</p>	<p>Súrodá politika</p>	<p>Počíta sa s pripravovanou novelou zákona o odbornom vzdelávaní. Činnosti zamerané na podporu duálneho vzdelávania a zvýšenie atraktivity a kvality odborného vzdelávania a prípravy</p>

Sieť nezávislých národných expertov v oblasti vzdelávania dospelých/zručností dospelých
Úplná správa o krajine – Slovensko

<p>Národný projekt Cesta na trh práce</p> <p>Prostriedky vo výške 49,5 milióna eur pridelené do roku 2021</p> <p>REŠTART</p> <p>Prostriedky vo výške 15,7 milióna EUR pridelené do roku 2021</p> <p>Projekty na finančnú podporu tvorby pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných</p> <p>V dokumente: Ministerstvo financií SR. Národný program reforiem 2017 http://www.finance.gov.sk/Default.aspx?CatID=5197</p>	<p>Podpora záujmu študentov o vzdelávanie</p>	<p>Investície zamestnávateľov do vzdelávania</p>	<p>Zvýšenie rovnakého prístupu pre všetkých</p>	<p>Vzdelávanie, ktoré je relevantné</p>	<p>Vysoká kvalita vzdelávania</p>	<p>Súrodá politika</p>	<p>Úrady práce</p> <p>Projekty na finančnú podporu tvorby pracovných miest pre dlhodobo nezamestnaných</p>
<p>Národný plán implementácie Záruky pre mladých v Slovenskej republike. Aktualizácia prijatá v apríli 2014.</p> <p>Súčasť Národného programu reforiem 2014</p> <p>http://www.mfsr.sk/Default.aspx?CatID=5197</p>	<p>Podpora záujmu študentov o vzdelávanie</p>	<p>Investície zamestnávateľov do vzdelávania</p>	<p>Zvýšenie rovnakého prístupu pre všetkých</p>	<p>Vzdelávanie, ktoré je relevantné</p>	<p>Vysoká kvalita vzdelávania</p>	<p>Súrodá politika</p>	<p>Realizujú Úrady práce</p> <p>Zahŕňa legislatívne reformy a projektové iniciatívy na roky 2014 – 2020 na účely včasnej intervencie, aktivácie a začleňovania mladých ľudí na trh práce.</p>

AKO ZÍSKAŤ PUBLIKÁCIE EÚ

Bezplatné publikácie:

- jeden výtlačok:
prostredníctvom webovej stránky EÚ Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>),
- viac ako jeden výtlačok alebo plagáty/mapy:
na zastúpeniach Európskej únie (http://ec.europa.eu/represent_en.htm),
od delegácií v krajinách mimo EÚ (http://eeas.europa.eu/delegations/index_en.htm),
prostredníctvom služby Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_en.htm)
alebo na čísle 00 800 6 7 8 9 10 11 (bezplatné telefónne číslo odkiaľkoľvek z EÚ) (*).

(*). Poskytnuté informácie, ako aj väčšina hovorov, sú bezplatné (hoci v prípade niektorých operátorov, telefónnych automatov alebo hotelov môžu byť spoplatnené).

Platené publikácie:

- prostredníctvom webovej stránky EÚ Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>).

Predplatné:

- prostredníctvom niektorého sprostredkovateľa predaja Úradu pre vydávanie publikácií Európskej únie (http://publications.europa.eu/others/agents/index_en.htm).

Úrad pre vydávanie publikácií
Európskej únie